

Helena Ewalds (toim.)

Kenelle lyönnit kuuluvat?

Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön

Tiivistelmä

Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Helsinki, 2005. 50 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita ISSN 1236-116X, 2005:7) ISBN 952-00-1658-9 (painettu) ISBN 952-00-1659-7 (sähköinen)

Pari- ja lähisuhdeväkivalta voi olla fyysistä, henkistä, hengellistä, seksuaalista, omaisuuteen kohdistuvaa tai taloudellista väkivaltaa tai sillä uhkaamista. Tekijä voi olla puoliso, ex-puoliso, lapsi, muu perheenjäsen, sukulainen tai tuttava. Väkivaltaa esiintyy kaikissa sosiaaliluokissa ja kulttuureissa. Pari- ja lähisuhdeväkivalta täyttää rikoksen tunnusmerkit ja on usein yleisen syytteen alainen rikos.

Pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen kuuluu kaikille. Vaikka vastuu on aina väkivallan tekijällä, ei pari- ja lähisuhdeväkivaltaa voida nähdä vain yksilötason ongelmana. Väkivallasta aiheutuu yksilölle, perheelle ja yhteiskunnalle terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja sekä taloudellisia kustannuksia. Pari- ja lähisuhdeväkivalta on ilmiönä moniulotteinen ja laaja. Se kuormittaa kunnan palvelujärjestelmää ja on kallista.

Väkivallan vastaisen yhteistyön täytyy olla koordinoitua ja ohjattua. Poliittisten päättäjien ja virkamiesjohdon on sitouduttava työn toteutukseen. Työn toteuttamiseen tarvitaan aikaa, rahaa ja ihmisiä.

Tietoisuuden ja tiedon lisääminen pari- ja lähisuhdeväkivallasta on keskeinen tekijä laajalajaisen yhteisen vastuun toteuttamisessa. Koulutuksen avulla parannetaan viranomaisten valmiutta tunnistaa väkivaltaongelma, kohdata väkivallan osapuolet ja tarjota heille asianmukaista apua. Väkivallasta puhuminen ja sen näkyväksi tekeminen on hyvä keino ehkäistä väkivaltaa. Väkivallan ehkäisy tulee sisällyttää osaksi kaikkien hallinnonalojen ja toimintayksiköiden tavoitteita ja työkäytäntöjä. Myös jokaisella kansalaisella on vastuu väkivallattoman elämän toteutumisesta.

Väkivaltaan on puututtava. Tapausesimerkkien avulla on kuvattu ns. välttämättömien toimijoiden periaate väkivaltakierteen katkaisemiseksi ja ehkäisemiseksi.

Forssan seutukunta, Porvoon kaupunki ja Vihdin kunta ovat olleet kokeilukuntina sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamassa hankkeessa, jonka tarkoituksena oli kehittää paikallistason väkivaltatyöhön soveltuvia toimintamalleja ja toimintaohjelmia.

Oppaassa kuvataan pääpiirteissään kokeilukunnissa toteutetut hankkeet ja esitellään pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöstä saatuja kokemuksia ja tuloksia.

Avainsanat: kunta, perheväkivalta, oppaat, tasa-arvo, yhteistyö

Sammandrag

Vem angår våldet? Kommunens handbok om förebyggande av våld i par- och närrelationer. Helsingfors, 2005. 98 s. (Social- och hälsovårdsministeriets handböcker ISSN 1236-116X, 2005:7) ISBN 952-00-1658-9 (tryckt) ISBN 952-00-659-7 (elektronisk)

Våld i par- och närrelationer kan vara fysiskt, psykiskt, andligt eller sexuellt; det kan rikta sig mot egendom eller ekonomiska realiteter eller yppa sig som hot om dylikt våld. Förövaren kan vara make eller maka, tidigare make eller maka, barn, annan familjemedlem, släkting eller bekant. Våld förekommer i alla socialgrupper och kulturer. Våld i par- och närrelationer uppfyller kännetecknen på brott, och det hör ofta under allmänt åtal.

Att förebygga och ingripa i våld i par- och närrelationer är en uppgift för envar. Även om ansvaret alltid tillkommer våldsförövaren kan våld i par- och närrelationer inte betraktas endast som ett problem på individuell nivå. För individen, familjen och samhället medför våldet hälsomässiga och sociala olägenheter samt ekonomiska förluster. Våld i par- och närrelationer är ett flerdimensionellt och vidsträckt problem. Det belastar kommunens servicesystem och blir på många sätt dyrt.

Ett samarbete i syfte att motarbeta våld måste koordineras och styras. De politiska beslutsfattarna och de ledande tjänstemännen måste engagera sig för arbetet. Detta arbete kräver tid, pengar och människor.

En central faktor i fråga om att realisera ett omfattande gemensamt ansvar är att öka medvetenheten och informationen om våld i par- och närrelationer. Genom utbildning kan man förbättra myndigheternas beredskap att konfronteras med och identifiera parterna i relationer där våld förekommer samt erbjuda dem ändamålsenlig hjälp. Att diskutera och synliggöra våldet är ett bra sätt att förebygga våldshandlingar. Våldsförebyggande bör därför ingå i samtliga förvaltningsgrenars och verksamhetsenheters målsättningar och arbetsrutiner. Även varje enskild medborgare bär ett ansvar för ett våldsfritt liv.

Det gäller att ingripa i våld. Med hjälp av exempelfall beskrivs principen om s.k. oumbärliga aktörer för att bryta och motarbeta våldsspiraler.

Forssa ekonomiska region, Borgå stad och Vichtis kommun har agerat som försökskommuner i ett av social- och hälsovårdsministeriet finansierat projekt i syfte att ta fram verksamhetsmodeller och -program lämpade för våldsförebyggande arbete på lokal nivå.

De projekt som genomförts i försökskommunerna beskrivs i huvuddrag. Därutöver presenteras erfarenheter av arbetet för att förebygga våld i par- och närrelationer och uppnådda resultat.

Nyckelord: familjevåld, handbok, jämlikhet, kommun, samarbete

---

Summary

To whom the strikes belong? A handbook for municipalities for the prevention of partner and intimate violence. Helsinki, 2005. 98 pp. (Handbooks of the Ministry of Social Affairs and Health ISSN 1236-116X, 2005:7) ISBN 952-00-1658-9 (printed) ISBN 952-00-1659-7 (electronic)

Partner and intimate violence can be physical, mental, religious and sexual; it can be directed at property or it can be financial control or threatening with violence. The perpetrator can be the spouse, the ex-spouse, a child or other member of the family, a relative, or an acquaintance. Violence exists in all social classes and cultures. Partner and intimate violence has the essential elements of an offence and it is often subjected to public prosecution.

Everyone should participate in preventing and intervening in partner and intimate violence. Although the responsibility lies with the perpetrator, partner and intimate violence cannot be seen merely as a problem at the individual level. Violence causes health and social damage as well as economic costs for the individual, the family, and the society. Partner and intimate violence is a complex and extensive phenomenon. It burdens the municipal service system and it is expensive.

Co-operation in the prevention of violence must be co-ordinated and guided. Political decision makers and heads of civil service must be committed to the work. The implementation of the prevention of violence requires time, money, and staff.

Increasing the awareness and knowledge of partner and intimate violence is a central factor in the realisation of a widespread joint responsibility. With the help of training, the authorities can become more prepared to identify violence, to face the perpetrators and victims of violence as well as to offer them appropriate assistance. Talking about violence and making it visible is a good means to prevent violence. The prevention of violence must be incorporated in the goals and working practices of all the administrative fields and operational units. Also each citizen has a responsibility to facilitate living conditions that are free from violence.

It is essential to intervene in violence. The so-called principle of fundamental actors for cutting the chain of violence and preventing violence is described with the help of case studies.

The economic region of Forssa, the city of Porvoo and the municipality of Vihti have been piloting in a project that was funded by the Ministry of Social Affairs and Health and that aimed at developing operations models and action plans for the work against violence at the local level.

The main features of the projects carried out in the piloting municipalities as well as the experiences from and results of the work on preventing partner and intimate violence are described.

Keywords: co-operation, domestic violence, gender equality, handbooks, municipality

---

Esipuhe

Kansainväliset järjestöt kuten Yhdistyneet Kansakunnat, Euroopan Unioni, Euroopan neuvosto ja Maailmanpankki ovat viimeisen parin vuosikymmenen aikana toimineet väkivallan vähentämiseksi ja tasa-arvon lisäämiseksi. Ne ovat todenneet väkivallan olevan yhteiskunnallisen kehityksen esteenä ja aiheuttavan mittavia kansantaloudellisia kustannuksia.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmassa (2004–2007) väkivalta on nostettu esille kahdesta eri näkökulmasta; sukupuolten välisenä tasa-arvokysymyksenä ja kansalaisten turvallisuutta heikentävänä asiana. Hallitusohjelmassa luvataan tehostaa keinoja perheväkivaltaan puuttumiseksi. Myös hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa kiinnitetään huomiota naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseen. Rikksentorjuntaneuvoston valmisteleva kansallinen väkivallan vähentämishjelma on osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Kansallinen, laaja ja poikkihallinnollinen väkivallan vähentämishjelma sisältää kaikki väkivallan eri osa-alueet - myös naisiin kohdistuvan väkivallan.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on laadittu sen hallinnonalan kattava toimintaohjelma lähisuhte- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi vuosille 2004–2007. Toimintaohjelman tavoitteena on parantaa koko maan kattavaa sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityis- palveluverkostoa väkivallan uhreille ja tekijöille, tehostaa varhaista puuttumista ongelmaan, erityisesti väkivaltaa näkevien ja kokevien lasten ja nuorten auttamiseksi sekä kehittää väkivaltatilanteiden käsittelyyn tarvittavaa ammatillista osaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö rahoitti vuosina 2003-2005 hanketta, jonka tarkoituksena oli kehittää paikallistason väkivaltatyöhön soveltuvia toimintamalleja ja toimintaohjelmia. Hanke toteutettiin Forssan seutukunnassa, Porvoon kaupungissa ja Vihdin kunnassa. Hankkeen tuloksena syntyi tämä kuntien luottamushenkilöstölle, virkamiesjohdolle, ammattiauttajille ja työtekijöille sekä yhteistyötahoille tarkoitettu opas. Oppaan valmisteluvaiheen rahoitukseen on osallistunut myös sisäasiainministeriön poliisiosasto.

Kokeilukunnista saatuihin kokemuksiin perustuen oppaassa esitellään väkivallan ehkäisytyössä käytettyjä toimintamuotoja ja käytäntöjä, moniammatillista yhteistyötä sekä muutamien esimerkkien avulla niitä toimintoja ja toimijoita, jotka ovat keskeisiä ja välttämättömiä väkivallan ehkäisemiseksi ja väkivaltakierteen katkaisemiseksi. Vaikuttaa siltä, että väkivallan ehkäisemiseksi tehtävä työ olisi hyvä kytkeä myös kunnallisiin ja seudullisiin turvallisuus- ja hyvinvointiohjelmiin ja strategioihin. Tulosten saavuttaminen edellyttää väkivallan tunnistamista, toimijatahojen yhteistyötä sekä päättäjien sitoutumista.

Kunnallisten toimintaohjelmien kehittämishanketta ja oppaan laatimista on ohjannut työryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut ylitarkastaja Leena Ahti Etelä-Suomen lääninhallituksesta. Työryhmän jäseninä ovat olleet osastonhoitaja Arja Heittola Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymästä, ylitarkastaja Sari Karhinen sosiaali- ja terveysministeriön perhe- ja sosiaaliosastolta, erikoistutkija Pirkko Kiviaho sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksiköstä, poliisitarkastaja Mikko Lampikoski sisäasiainministeriön poliisiosastolta, perusturvajohtaja Eija Leppänen Forssan kaupungista, kansanedustaja Mikaela Nylander Porvoon kaupungista, perusturvajohtaja Eija-Riitta Pajunen Vihdin kunnasta,

---

projektipäällikkö Sirkka Perttu Suomen kuntaliitosta, väkivallan erityisasiantuntija Petteri Sveins Vihdin kunnasta ja perheasian neuvottelukeskukseen johtaja Helena Ewalds Porvoosta. Helena Ewalds on toiminut hankkeen koordinaattorina ja yhteistyössä oppaan valmisteluryhmän kanssa kirjoittanut oppaan lukuunottamatta luvussa 7 esitettyjä kokemuksia kunnista, joista ovat kirjoittaneet Arja Heittola (Forssa) ja Petteri Sveins (Vihti). Oppaan laatimisessa asiantuntija-apua on saatu erikoissuunnittelija Marie Rautavalta Stakesista. Oppaan toimitustyön on tehnyt toimittaja Leena Mäkijärvi ja oppaan viimeistelyn suoritti julkaisusihteeri Heli Ulmanen.

Esitämme lämpimät kiitokset kaikille opastyöryhmän jäsenille sekä työssä mukana olleille tahoille.

Helsingissä maaliskuussa 2005

Kari Välimäki
osastopäällikkö, ylijohtaja
Talous- ja suunnitteluosasto
Sosiaali- ja terveysministeriö

Aino-Inkeri Hansson
osastopäällikkö, ylijohtaja
Perhe- ja sosiaaliosasto
Sosiaali- ja terveysministeriö

Markku Salminen
poliisiylijohtaja
Poliisiosasto
Sisäasiainministeriö

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
Sammandrag.....	5
Summary.....	7
Esipuhe.....	9
Sisällys.....	11
1. Mitä pari- ja lähisuhdeväkivalta on?	13
2. Kuntien vastuu pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä	14
3. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevän työn organisointi.....	15
4. Ammatillisen osaamisen kehittäminen.....	17
5. Palvelut pari- ja lähisuhdeväkivallan uhreille, näkijöille ja tekijöille	18
6. Väkivaltaan puuttuminen.....	20
7. Kokemuksia kunnissa tehdystä työstä	25
8. Tulevaisuuden painopistealueita	41
Lähteet	43
Muuta kirjallisuutta	45
Liitteet.....	47
”Sudenkuoppia” pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä.....	47
Hankekuntien yhteystiedot.....	50

---

1. Mitä pari- ja lähisuhdeväkivalta on?

Väkivallan käyttäminen on rikos.

Väkivaltaa esiintyy kaikissa sosiaaliluokissa ja kulttuureissa.

Vastuu väkivallasta on aina väkivallan tekijällä.

Väkivallan kohteena voi olla kuka tahansa. Tekijä voi olla puoliso, ex-puoliso, lapsi, muu perheenjäsen, sukulainen tai tuttava.

Pari- ja lähisuhdeväkivalta voi olla fyysistä, henkistä, hengellistä, seksuaalista, omaisuuteen kohdistuvaa tai taloudellista väkivaltaa tai sillä uhkaamista. Väkivalta tähtää pelottelemiseen, alistamiseen, nöyryyttämiseen ja vahingoittamiseen. Väkivalta on vallan väärinkäyttöä. Sen avulla väkivallan käyttäjä kontrolloi toista ihmistä; ajatuksia, tunteita ja käyttäytymistä. Myös laiminlyönti ja kaltoinkohtelu on väkivaltaa.

Pari- ja lähisuhdeväkivalta on usein jatkuvaa ja pahenevaa. Siihen liittyy paljon häpeää, salailua ja vaikenemista.

Pari- ja lähisuhdeväkivalta on pääosin yleisen syytteen alainen rikos. Poliisin tietoon tulee vain 10 prosenttia vakavimmasta väkivallasta. Pari- ja lähisuhdeväkivallasta suurin osa on miesten naiseen kohdistamaa väkivaltaa.

Väkivallan yleisyys

Selkeä asenne väkivaltaa vastaan.

Väkivalta on yleisempää kuin ajatellaan.

Suomessa tehdyn laajan kyselytutkimuksen mukaan joka viides parisuhteessa elävä suomalainen nainen on kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa nykyisen puolisonsa taholta (Heiskanen & Piispa, 1998).

Tilastokeskuksen kuolemansyytilastojen mukaan vuosina 1996-2003 keskimäärin 19 naista vuodessa menetti henkensä puolison tai partnerin aiheuttaman väkivallan uhrina.

Äitiys- ja lastenneuvolatutkimuksen mukaan 18 prosenttia naisista oli kokenut parisuhdeväkivaltaa tai sillä uhkaamista (Perttu Sirkka, 2004). Poliisi kutsuttiin kotihälytystehtävälle vuonna 2004 yli 70 000 kertaa. Noin 16 000 hälytystä luokiteltiin perheväkivaltanimikkeellä. (Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto). On arvioitu, että 10–17 prosenttia suomalaisista lapsista on joutunut näkemään väkivaltaa kotona.

Kaikki pari- ja lähisuhdeväkivalta ei tule tilastoiduksi eikä viranomaisten tietoon. Tutkimustavalla ja –asetelmalla on merkitystä, kun selvitetään helposti piiloon jäävää ilmiötä. Muun muassa erilaisilla uhri- ja kyselytutkimuksilla on pyritty selvittämään tarkemmin ilmiön laajuutta.

Väkivallan kustannukset

Väkivallasta aiheutuu yksilölle, perheelle ja yhteiskunnalle terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja sekä taloudellisia kustannuksia. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan väkivallasta aiheutuvat kulut vuodessa olivat sosiaali- ja terveyshuollon alueella noin 21,5 miljoonaa euroa ja oikeussektorilla 26,5 miljoonaa euroa (Heiskanen & Piispa, 2000).

Keskikokoisessa suomalaisessa kunnassa, Hämeenlinnassa tehdyn tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset olivat 1,2 miljoonaa euroa vuodessa, niistä viidennes oli terveydenhuollosta, yli puolet sosiaalitoimesta ja runsas neljännes oikeus- toimesta.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ongelma on moniulotteinen, kunnan palvelujärjestelmää kuormittava ja kallis.

Tutkimusten mukaan pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen ja poistaminen lisää kansalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta merkittävästi ja se on myös kansantaloudellisesti kannattavaa.

2. Kuntien vastuu pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä

Kuntien poliittisten päättäjien ja virkamiesjohdon on sitouduttava tähän työhön.

Kunnilla on vastuu kaikin tavoin ehkäistä pari- ja lähisuhdeissa tapahtuvaa väkivaltaa tarjoamalla tarkoitukseenmukaisia palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Palveluja on tarjottava väkivallan eri osapuolille, niin väkivallan kohteeksi ja todistajiksi joutuneille kuin myös väkivallan tekijöille.

Kuntien poliittisten päättäjien ja virkamiesjohdon on sitouduttava tähän työhön. Päättäjillä on oltava tarpeeksi tietoa pari- ja lähisuhdeväkivallan erityisluonteesta, sen laajuudesta sekä väkivallan aiheuttamista laajoista seurauksista yksilölle ja yhteiskunnalle. Kunnan on otettava ohjaava ja koordinoiva rooli pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä.

Virkamiesjohdon sitoutuminen ilmenee siten, että työntekijöillä on lupa ja velvollisuus tehdä työtä pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi. Heille luodaan edellytykset koulutukseen, konsultaatioon ja työnohjaukseen. He saavat myös tarvitsemansa tuen työnjohdolta ja työyhteisöltä.

Kunnan ja seutukunnan toimintaohjelma

Väkivallan ehkäisytyö kuuluu kaikille ja se tulee ottaa huomioon eri tahojen toimintasuunnitelmissa ja kehittämis-toiminnassa.

Kunnassa tai kuntien välisessä yhteistyössä on laadittu paikallisia turvallisuus- tai hyvinvointiohjelmaa. Näihin ohjelmiin on tarkoituksenmukaista liittää pari- ja lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma. Toimintaohjelman tarkoituksena on osoittaa poliittisten päätöksentekijöiden tahdonilmaisu ja sitoutuminen pari- ja lähisuhdeväkivallan

---

poistamiseen osana rikoksentorjuntaa sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämistä. Toimintaohjelmassa esitetään yhteinen näkemys väkivaltaongelmasta ja kunnan yhteinen tahto asian hoitamiseksi. Toimintaohjelma sitouttaa eri tahoja ja toiminnan tasoja.

Toimintaohjelmassa määritellään toiminnan suuntaus ja asetetaan yhteiset tavoitteet pari- ja lähisuhdeväkivallan poistamiseksi ja ehkäisemiseksi. Toimintaohjelmassa nimetään eri tavoitealueiden vastuutahot. Toimintaohjelmassa esitetään myös toiminnan edellyttämät henkilö- ja taloudelliset resurssit. Ohjelma viedään hyväksyttäväksi kunnanhallitukseen.

Ohjaava tehtävä tarkoittaa, että:

- kunta on aloitteentekijä yhteistyöelimen asettamisessa
- kuntaan laaditaan kunta-/seutukuntakohtainen pari- ja lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma
- pari- ja lähisuhdeväkivalta nimetään ja huomioidaan omana asiakokonaisuutena muissa ajankohtaisissa paikallisissa strategiasuunnitelmissa ja ohjelmissa
- kunta ohjaa ja antaa tarvittavat resurssit linjausten toteuttamiseen kaikille toimijatahoille

3. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevän työn organisointi

Yhteistyö ja yhteistoiminta ovat ehdottomia edellytyksiä pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevässä työssä. Kansainväliset suositukset ja Suomesta saadut kokemukset osoittavat, että pari- ja lähisuhdeväkivallan vastainen työ on tehokasta ainoastaan kun kaikki toimijat, sekä viranomaiset että järjestöt tekevät yhteistyötä. Väkivallan vastaisen yhteistyön täytyy olla ohjattua ja koordinoitua.

Väkivallan poistaminen ja sen ehkäisy edellyttää moniammatillista yhteistyötä, palvelujen linkittymistä ja informaation jakamista.

Työryhmän asettaminen

Yhteistoiminnan koordinoitua varten tarvitaan yhteistyöelin, joka koostuu pari- ja lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaavien toimijoiden edustajista. Tässä yhteydessä kannattaa hyödyntää olemassa olevia verkostoja, esimerkiksi kuntien tai seudullisten turvallisuus- tai hyvinvointiohjelmien verkostoja. Paikkakunnasta riippuen asia voidaan ratkaista eri tavoin. Tärkeintä on, että pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyötä varten on olemassa joku ”kotipesä”, jonka päätehtävänä on pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö.

Edustajilla on oltava edustamansa toimijatahon antama valtuutus toimia tässä tehtävässä. He eivät ole edustajina vain henkilökohtaisesta kiinnostuksesta, vaan heillä on edustamansa organisaation antama valtuutus yhteisen tehtävän hoitamisessa. Verkostoituvassa työskentelyssä on hyvä muistaa, että jokainen osapuoli hyötyy jollain tavalla yhteistoiminnasta.

On tärkeää huomioida, että edustajat tulevat hyvin laajalta kentältä ja heidän näkökulmansa pari- ja lähisuhdeväkivaltaan ovat erilaisia (esimerkiksi poliisin tai päivähoidon). Yhteinen ymmärrys asiasta ei ole itsestäänselvyys. On tärkeää tiedostaa näkemyserot. Erilaiset näkökulmat laajentavat väkivaltailmiön moninaisuuden ymmärtämistä silloin, kun ne nähdään mahdollisuutena. Näkemyseroista voi kuitenkin tulla este yhteistyölle, jos syntyy keskinäistä kilpailua siitä, kenen näkökulma edustaa ”oikeaa totuutta”. Yhteistoinnin pitkän tähtäimen tavoitteena onkin, että koko toimijataholle, ei vain sitä edustaville yksittäisille henkilöille, muodostuu riittävän yhtenäinen näkemys ja ymmärrys pari- ja lähisuhdeväkivallasta, sekä yhteinen tavoite pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi.

Väkivalta ja sen uhka menee vaihtolovelvollisuuden edelle.

dessa.

Tietoisuus omasta vastuusta yhteisen tehtävän hoitamisessa vaatii uskallusta ylittää omat sektorirajat ja kykyä ymmärtää oma perustehtävä laajemmassa kokonaisuudessa.

Työryhmän tehtävä

Työryhmän toiminnan on oltava suunnitelmallista, tavoitteellista sekä pitkäjänteistä.

Työryhmän tehtävänä on koordinoida pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyötä paikkakunnalla. Tehtävänä on laatia pitkäjänteinen ja tavoitteellinen suunnitelma pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyölle. Pari- ja lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma on hyvä sisällyttää kunnan ja seutukunnan turvallisuus- tai hyvinvointiohjelmiin.

Työryhmä seuraa ja arvioi pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintaohjelman toteutusta, kehittää kohdennettuja palveluja, järjestää koulutusta alan ammattihenkilöstölle, huolehtii tiedotuksesta sekä asiantuntija-avun tarjoamisesta organisaatioille. Työryhmä nostaa esille aihepiiriin liittyviä ongelmakohtia ja tekee aloitteita ongelmien poistamiseksi.

Työryhmä voi hyödyntää moniammatillisuutta ja parantaa yhteistyötä selvittelemällä yhdessä eri auttajatahojen kanssa pari- ja lähisuhdeväkivallan ongelmia esimerkkitapausten avulla.

Väkivaltatyön resurssit

Työn toteuttamiseen tarvitaan aikaa, rahaa ja ihmisiä. Koska pari- ja lähisuhdeväkivallan uhrien tai tekijöiden auttaminen ei ole minkään julkisen sektorin auttajatahon pääasiallinen tehtävä, tähän tehtävään on tietoisesti varattava aikaa, rahaa ja henkilöstöä. Resurssija tarvitaan muun muassa henkilöstön kouluttamiseen, työnohjauksen ja konsultaation järjestämiseen, tiedottamiseen sekä uusien palvelujen kehittämiseen.

Työryhmän toiminta ylittää sektorirajat. Tämä edellyttää sitä, että työryhmän budjetti on erillisenä eikä osana kunkin sektorin omaa budjettia. Mikäli pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön budjetointi jää kunkin sektorin omaksi tehtäväksi, on olemassa suuri riski, ettei se toteudu. On todennäköistä, että jokainen sektori priorisoi ensisijaisesti omat pääasialliseen tehtäväänsä liittyvät menot.

---

4. Ammatillisen osaamisen kehittäminen

Väkivaltaan puuttuminen vaatii aktiivisuutta, sensitiivisyyttä ja empatiaa.

Ammattihenkilöstön kouluttaminen ja tietoisuuden lisääminen on ollut keskeinen toimintatapa sekä kansainvälisissä että kansallisissa pari- ja lähisuhdeväkivallan hankkeissa. Tietoisuuden ja tiedon lisääminen pari- ja lähisuhdeväkivallasta on välttämätöntä laaja-alaisen yhteisen vastuun toteutumiseksi. Tietoisuus omasta vastuusta lisää todennäköisesti myös halukkuutta osallistua yhteiseen toimintaan väkivallan ehkäisytyössä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon peruskoulutuksessa ei ole vielä riittävästi tietoa pari- ja lähisuhdeväkivallasta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä koskevan toimintaohjelman (2004-2007) yhtenä tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillista osaamista väkivaltatilanteiden käsittelemiseksi. Poliisin peruskoulutukseen on sisällytetty keskeiset osiot perheväkivallan ehkäisystä. Teema sisältyy myös vuonna 2002 alkaneeseen poliisin työpaikkakoulutukseen, jossa käsiteltäviä asioita ovat: ilmiön tunnistaminen, väkivaltatilanteen katkaisu, turvallisuuden takaaminen, näytön kerääminen, lasten puhuttaminen ja kuulustelu, yhteistyö muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa sekä yhteistyömahdollisuuksien tunteminen.

Työntekijän on vaikeata ilman perusteellista koulutusta tunnistaa pari- ja lähisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa. Työntekijöiltä puuttuu usein rohkeus ottaa asia puheeksi, koska ei tiedetä miten toimia.

Koulutuksen avulla pyritään parantamaan viranomaisten valmiutta kohdata ja tunnistaa sekä väkivallan uhrit että tekijät ja tarjota heille asianmukaista apua.

Eri ammattiryhmille järjestettävän yhteisen koulutuksen tavoitteena on luoda yhteinen tietopohja pari- ja lähisuhdeväkivallasta, yhteinen ymmärrys väkivaltailmiöstä sekä yhteinen suunta pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyölle. Koulutuksen tavoitteena on myös sektorirajoja ylittävän yhteistyön kehittäminen. Koulutustilaisuuksissa opitaan tuntemaan eri toimijoiden työn sisältö ja toimintatavat. Näin pyritään poistamaan toisten työtä kohtaan koettuja ennakkoluuloja ja vääriä käsityksiä, jotka usein ovat yhteistyön esteenä.

Yhteisen koulutuksen lisäksi on hyvä järjestää aiheesta ammattikuntaakohtaisia koulutuksia sekä työpaikkakoulutuksia.

Koulutuksen maksuttomuus on tärkeä tekijä, jotta mahdollisimman moni työntekijä voisi osallistua siihen.

Koulutuksen sisällön tulisi käsitellä:

- ilmiön tunnistamista ja tunnusmerkkejä
- trauman tunnistamista
- puheeksiottamista ja puuttumista
- turvallisuuden takaamista
- keskeistä asiaan liittyvää lainsäädäntöä
- toimenpiteitä
- tietoa yhteistyökumppaneista
- tietoisuutta omista henkilökohtaisista esteistä ja ennakkoluuloista

---

5. Palvelut pari- ja lähisuhdeväkivallan uhreille, näkijöille ja tekijöille

Kaikkiin väkivallan muotoihin on puututtava.

Ennaltaehkäisy

Toimivat hyvinvointipalvelut ovat yksi edellytys väkivallan ehkäisemiseksi. Väkivallasta puhuminen ja sen näkyväksi tekeminen on hyvä keino ehkäistä väkivaltaa. Väkivallan ehkäisy tulisikin sisällyttää osaksi kaikkien hallinnonalojen ja toimintayksiköiden tavoitteita ja työkäytäntöjä.

Turvallisuustaitojen kehittämällä voidaan estää väkivallan kohteeksi joutumista ja lieventää seurausten vakavuutta väkivaltatilanteissa. Lapsuuden ja nuoruuden eri vaiheissa on annettava turvataitokasvatusta. Turvataitokasvatus tarkoittaa opettamista ja harjoittamista varautumaan väkivallan ja ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksiin. Erityisesti opetetaan tiedostamaan seksuaalisen väkivallan vaarat ja varautumaan siihen. Turvataitokasvatuksessa ja opetuksessa käsitellään turvallista ja väkivallatonta seurustelua ja parisuhdetta.

Tietoisuus ja vastuu eivät ole vain ammattilaisten asia, vaan myös jokaisella kansalaisella on vastuu väkivallattoman elämän toteutumisesta.

Tietoisuutta voidaan lisätä esimerkiksi järjestämällä asiaa käsittelevä kampanja omalla alueella tai laajemmin yhteistyössä järjestöjen kanssa. Kansalaisille voidaan paikallisten tiedotteiden avulla jakaa tietoa siitä, mitä pari- ja lähisuhdeväkivalta on, mitä voi tehdä ja mistä hakea apua. Yhteistyö paikallisten tiedotusvälineiden kanssa on myös tehokas tapa vaikuttaa väkivallan vastaiseen asenneilmapiiriin sekä lisätä tietoisuutta ilmiöstä ja avunsaantimahdollisuuksista.

Uhrin turvallisuus on ensisijainen, mikään toimenpide ei saa vaarantaa uhrin turvallisuutta.

Lainsäädännön tuki pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyydelle

Lainsäädäntö antaa turvaa ja suojaa kansalaisille sekä rikosten ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa että silloin kun rikos on tapahtunut. Useimmiten kysymykseen tulevat väkivaltarikokset. Viranomaisten toimivaltuudet perustuvat lakiin, josta löytyvät mahdollisuudet ehkäistä ja puuttua väkivaltatilanteisiin ja tehdä yhteistyötä, (esimerkiksi lastensuojelulaki). Tapahtuneen rikoksen selvittäminen on pääsääntöisesti poliisin tehtävä. Poliisi joutuu perheväkivaltatilanteita hoitaessaan soveltamaan muun muassa väkivaltarikoksia koskevia rikoslain säännöksiä, pakkokeinolakia ja esitutkintalakia asetuksineen. Prosessiin kuuluvat esitutkinnan suorittaminen, syyttäjän syyteharkinta, syytteen nostaminen, tuomioistuintuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano.

Poliisilaki antaa poliisille mahdollisuuden puuttua tilanteisiin jo ennen rikoksen tapahtumista. Pahoinpitelyn muuttuminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi myös yksityisen paikan osalta mahdollistaa poliisin puuttumisen tekoihin, jotka aikaisemmin katsottiin perheen sisäisiksi asioiksi. Väkivaltatilanteen uusiutumisen estäminen on tärkeä tavoite. Uutta lainsäädäntöä edustaa lähestymiskieltoa koskeva laki. Vuonna 1999 lähestymiskieltoja määrättiin noin 1 000. Vuonna 2004 niitä määrättiin noin 1 700. Lakia on vuoden 2005 alussa täydennetty niin sanotulla perheen sisäisellä lähestymiskiellolla. Kihlakuntien poliisilaitoksiin on nimetty pidättämiseen oikeutetut virkamiehet yhdyshenkilöiksi lähestymiskielto-asioissa. Ampuma-aselain perusteella aselupa voidaan peruuttaa, jos luvanhaltija on syyllistynyt väkivaltaista käyttäytymistä osoittaneeseen rikokseen.

Yksityiskohtaisempi luettelo keskeisestä pari- ja lähisuhdeväkivallan lainsäädännöstä löytyy poliisin kotisivuilta www.poliisi.fi

Palvelut

Yksi sosiaali- ja terveystieteiden lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä koskevan toimintaohjelman keskeinen tavoite on parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluverkostoa väkivallan uhreille ja tekijöille. Sosiaalitoimen ja poliisin yhteistyötä tehostetaan. Sosiaalipäivystystoiminta laajenee, niin että vuoteen 2007 mennessä toiminta on valtakunnallisesti kattavaa. Sosiaalipäivystys työskentelee poliisin rinnalla muun muassa perheväkivaltatilanteissa. Myös poliisilaitoksen tiloissa työskentelevät sosiaalityöntekijät ovat mukana väkivaltatilanteiden jatkokäsittelyssä.

Perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa, lastensuojelussa, toimeentulotukiasioissa, päihdehuollossa, perheneuvolassa, vanhus- ja vammaistyössä, päivähoitossa, koulussa, nuorisotyössä sekä seurakuntien ja järjestöjen eri toiminnossa on oltava valmius tunnistaa väkivaltaongelma, antaa tietoa ja apua väkivallan uhreille, väkivaltaa kokeville ja näkeville lapsille sekä väkivallan tekijöille. Palvelutarjonnassa on otettava huomioon tiettyjen erityisryhmien kuten maahanmuuttajien ja vammaisten erityistarpeet. Jokainen sektori työstää prosessimaisesti oman toimintamallinsa väkivallan kohtaamiseen. Kirjalliset toimintaohjeet auttavat työntekijöitä toimimaan ammatillisesti pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kohdattaessa. On myös tarkoituksenmukaista laatia yhteisiä ohjeistuksia sektorirajoja ylittävissä tilanteissa (esimerkiksi lastensuojeluilmoitus tai huoltajuuskysymykset).

Peruspalveluissa on oltava valmius:

- ymmärtää väkivaltailmiö ja väkivallan kierre
- tunnistaa trauman ilmenemismuotoja
- kysyä väkivallasta kaikilta (seula) yhtenä muista ”rutiinikysymyksistä” esimerkiksi osana tulohaastattelua tai muita ensitietoja kirjatussa
- väkivallan epäilyyn – tietää miten toimii, ensimmäiseksi huomioida uhrin turvallisuus
- antaa tietoa – esite- ja muu materiaali
- akuuttiin tilanteeseen – turvallisuuden varmistaminen, tiedon antaminen, tietää minne ohjata
- kontaktin jatkuvuuden turvaamiseen
- yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa

Erityispalvelut

Palvelujen saatavuudessa on alueellisia eroja. Erityispalvelut ovat keskittyneet suuriin kaupunkeihin. Muun muassa turvakotipaikkoja ei ole riittävästi saatavilla koko maan kattavasti. EU:n asiantuntijaryhmä on suositellut turvakotipaikkojen määräksi yksi paikka/10 000 asukasta. Alueellisesti kattavat erityispalvelut tulisi varmistaa kunta- ja seutuyhteistyötä kehittämällä, jotta myös pienten ja syrjäisten kuntien asukkaille turvataan toimiva palvelu- ja tukiverkosto.

Väkivallan uhriksi joutuneet tai sen uhkaa kokevat tarvitsevat pikaista ja luottamuksellista matalan kynnyksen palvelua. On taattava ympärivuorokautinen, maksuton puhelinneuvonta tai neuvontapiste. Matalan kynnyksen paikkana toimivat esimerkiksi myös avoimet ryhmät väkivaltaa kokeneille. Avoin ryhmä tarkoittaa, että ryhmään ei tarvitse ilmoittautua etukäteen ja ryhmään voi osallistua nimettömänä.

Väkivallan uhreille on oltava tarjolla tukipalveluita, jotka auttavat vähentämään väkivallan uusiutumisen riskiä ja väkivallan psyykkisiä vaikutuksia. Väki- valtaa näkeville lapsille ja nuorille on oltava saatavilla omia palveluita kuten esimerkiksi omia vertaisryhmiä ja terapiaa. Raiskauksen ja muiden seksuaalirikosten uhreille on tarjottava tarkoituksenmukaisia palveluja. Väki- valtaa harjoittaville on tarjottava väkivallankatkaisuo- hjelmiä, missä uhrin turvallisuus on etusijalla. Palvelun tavoitteena on oltava väkivallan loppuminen ja väki- vallattomien vaihtoehtojen löytäminen. Kaikessa toiminnassa on pyrittävä estämään ja vähentämään uhrien leimautumista.

Poliisi kohtaa työssään pari- ja lähisuhdeväkivaltaa tavallisimmin kotihälytyksissä ja rikostutkinnassa sekä silloin kun haetaan lähestymiskieltoa. Poliisin tehtävä on väkivaltatilanteen rauhoittaminen ja turvallisuuden takaaminen. Poliisilla on valmius auttaa perheväkivallan uhria saamaan muuta tarvittavaa apua ja tukea. Väki- vallan uhria ja sen uhkaa kokevaa autetaan tekemään turvasuunnitelma väkivaltatilanteiden varalle. Myös väki- vallan tekijöitä ja näkijöitä ohjataan tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

6. Väki- valtaan puuttuminen

Pari- ja lähisuhdeväki- valtaan tulee suhtautua kuin sydänkohtaukseen. Kun potilas saa infarktin, jokainen sairaalan työntekijä tietää heti mistä on kysymys ja mitä apuun tarvitaan.

Väki- valtaan on puuttuttava. Seuraavissa tapausesimerkeissä on pari- ja lähisuhdeväki- valtatilanteita, joihin puuttumista tarkastellaan sekä yksittäisen toimijan (sosiaalitoimi, poliisi, päivähoito ym.) että yhteistyön näkökulmasta. Toimijalle tieto väki- vallasta on tullut oman toiminnan kautta, yhteistyöverkostosta, uhrilta, tekijältä tai lähiympäristöstä keltä tahansa (lähiomainen, ystävä, työtoveri, naapuri).

Tapauksissa on kuvattu ns. välttämättömien toimijoiden periaate. Se tarkoittaa sitä, että väki- valtaan puuttuminen ei ole vain yhden toimijan vastuulla vaan vastuu on useamman, erikseen kussakin tapauksessa määritellyn, toimijan kesken jaettu.

Tapausesimerkki 1.

Terveyskeskuksen päivystykseen hakeutuu klo 19.30 35-vuotias nainen yhdessä puolisonsa kanssa. He kertovat, että nainen on kaatunut pyörällä ja satuttanut itsensä pahasti. Hänen silmäkulmastaan vuotaa runsaasti verta ja he haluavat saada heti haavan ommeltua, että he pääsevät kotiin 6- ja 10-vuotiaiden lasten luokse. Naisen kaulalla, huivin alla on punottavia merkkejä. Hänellä ei ole vammoja kyynärpäissä tai polvissa, mikä on tavallista polkupyöräonnettomuuksissa.

Toimija	Toiminta	Muut välttämättömät toimitukset/palvelut
Terveyskeskus Vastaanottava hoitaja Lääkäri	<p>Ota potilas viipymättä vastaan. Huolehdi, ettei nainen jää yksin. Keskustele naisen kanssa kahden kesken. Pyydä miestä poistumaan odotushuoneeseen. Jos hän ei suostu, niin käytä terveydenhuollon auktoriteettiasemaa ja sano, että te aina toimitte näin. Ole rauhallinen, vältä paperitöiden tekemistä samanaikaisesti tai muita ulkopuolisia häiriöitä. Kohdistu koko huomiosi naiseen. Kysy suoraan, onko joku aiheuttanut tämän vamman. Jos hän kieltää, niin totea, että vammat eivät sovi yhteen polkupyöräonnettomuuden kanssa. ”Vammat, joita sinulla on, näyttävät siltä, että joku on pahoinpidellyt sinua.” Vältä pelottavia tai uhkaavan tuntuksia liikkeitä kysyessäsi väkivallasta. Älä syyllistä tai aseta uhria osavastuuseen tapahtuneesta. Älä tuomitse tai moiti miestä. Tuomitsevat huomautuksesi vähentävät naisen luottamusta sinuun auttajana.</p> <p>Ota selkeä kanta väkivaltaan.</p> <p>Ota PAKE- eli pahoinpitely- ja kehokarttalomake käyttöön, johon potilaan vammat ja muut pahoinpitelytiedot kirjataan.¹ Lääkärintutkimus. Vammojen dokumentointi on tärkeää potilaan oikeusturvan kannalta. Keskustele rikosilmoituksen tekemisestä.² Keskustele lapsista. Kerro väkivallan vaikutuksesta lapsiin. Kysy onko väkivalta kohdistunut lapsiin. Älä tuomitse naista siitä, ettei hän ole kyennyt suojelemaan lapsiaan. Kerro lastensuojelulaista, ilmoitusvelvollisuudesta ja sen tarkoituksesta.</p>	<p>Sosiaalitoimisto/Sosiaalipäivystys Sosiaalityöntekijä/lastensuojelutyöntekijä</p> <p>Poliisi Poliisi Poliisiasemalla työskentelevä sosiaalityöntekijä</p>

¹ PAKE-lomake

² Rikoslaki luku 21

Toimija	Toiminta	Muut välttämättömät toimet/palvelut
Päivystävä sosiaalityöntekijä Poliisi	<p>Selvitä naisen ja lasten turvallisuuteen liittyvät asiat ja tehdä yhdessä turvasuunnitelma. Kerro väkivaltaa kokeneille lapsille tarjolla olevista palveluista.</p> <p>Tee potilaan kanssa suunnitelma jatkohoidosta. Ota potilaan suostumuksella yhteyttä tahoon, joka tarjoaa tukea väkivaltakokemuksen läpikäymisessä sekä antaa tukea selviytymiseen.</p> <p>Anna hänelle pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskeva esite, missä on tarvittavat yhteystiedot.</p> <p>Kysy, antaako nainen suostumuksen ja onko turvallista ottaa väkivalta puheeksi miehen kanssa.</p> <p>Naisen suostumuksella joku toinen työntekijä keskustele miehen kanssa kahden kesken. Sovi seuraava tapaamisaika lääkärille, jotta myöhemminkin ilmaantuneet vammat (muskelmat) voidaan todeta.</p> <p>Käy keskustelu kokonaistilanteesta ja erilaisista ratkaisuvaihtoehdoista: sairaala, turvakoti, koti (turvasuunnitelma, mahdolliset tukipalvelut).</p> <p>Kerro lastensuojelulaista³, ilmoitusvelvollisuudesta ja sen tarkoituksesta.</p> <p>Keskustele rikosilmoituksen tekemisestä.</p> <p>Anna tietoa lähestymiskiellolaista.⁴</p> <p style="text-align: center;"><i>Palvelujen koordinoituvastuu ja aktiivinen seurantavastuu kokonaistilanteesta sosiaalitoimella.</i></p> <p>Lastensuojelulain soveltamistapauksessa sosiaalityöntekijällä on oikeus saada kaikki tarvittava tieto.</p>	<p>Turvakoti</p> <p>Väkivaltaa kokeneitten naisten ryhmä tai muu tukipalvelu</p> <p>Perheneuvola</p> <p>Perheasiain neuvottelukeskus</p> <p>Järjestöt</p> <p>Seurakunta</p> <p>Yksityiset palveluntarjoajat</p> <p>Päivähoito</p> <p>Koulu</p> <p>Syyttäjä</p>
Miestyöntekijä	<p>Sovi miehen kanssa tapaamisesta ja aloita työskentely väkivaltakierteen katkaisemiseksi.</p>	<p>Väkivallan katkaisuhjelmat väkivallan tekijälle</p>

³ Lastensuojelulain 40 §

⁴ Laki lähestymiskiellosta

Tapausesimerkki 2.

Päiväkodin pihalla aamupäiväulkoilun aikana viisivuotias Tina lähestyy toista lasta heiluttaen uhkaavasti hyppynarua ilmassa huutaen antavansa opetuksen tälle. Pihalla valvova hoitaja reagoi tilanteeseen menemällä lasten luokse kysymään, mistä on kysymys. Tina kertoo, että äiti tukistaa ja püskää häntä ja pikkuveljeä kotona. Pikkuveli on perhepäivähoidossa.

Toimija	Toiminta	Muut välttämättömät toimijat/palvelut
Päiväkoti Lastenhoitaja Päiväkodin johtaja ja muu hoitohenkilöstö	<p>Pysäytä tilanne. Tee lapselle tarkentavia kysymyksiä. Keskustelkaa lapsen tilanteesta työyhteisössä. Kirjaa lapsen kertomus. Valmistaudu äidin tapaamiseen hoitopäivän päätyttyä.</p> <p>Keskustele äidin kanssa ja kerro, että lapsen ruumiillinen kurittaminen on rikos. Kerro myös päiväkodin toimintamallista tilanteissa, joissa epäillään lapsen kohdistuvaa väkivaltaa. Pyri hyvään yhteistyöhön äidin kanssa. Kerro lastensuojelulaista, ilmoitusvelvollisuudesta ja sen tarkoituksesta. Kirjaa käydyt keskustelut. Näytä tapausta koskevat asiakirjat äidille.</p>	Sosiaalitoimisto/Lastensuojelu
Lastenneuvola Perhepäivähoitaja Sosiaalityöntekijä/lastensuojelun työntekijä Perheen luottohenkilö Perheneuvola	<p>Sopikaa yhdessä perheen kanssa perhettä tukevan yhteistyön muodot ja jakakaa tehtävät.</p>	Lastenneuvola Perhepäivähoitaja Sosiaalityöntekijä/lastensuojelun työntekijä

Tapausesimerkki 3.

Hätäkeskukseen soittaa hätäinen nainen arki-iltana klo 21.00: avomies on käyttäytynyt väkivaltaisesti. Taustalta kuuluu kovaa meteliä ja puhelu katkeaa. Päivystäjä antaa tehtävän poliisipartiolle. Partiossa mies- ja naiskonstaapeli. Yhteyttä takaisin soittajaan ei saada. Partio lähtee osoitteeseen. Asunnossa ovat avovaimo ja –mies sekä vaimon kaksi alle 10-vuotiasta lasta.

Toimija	Toiminta	Muut välttämättömät toimet/palvelut
Hätäkeskus Poliisi Sairaankuljetus Terveyskeskuspäivystys Vastaanottava hoitaja Lääkäri Kriisipalvelu Sosiaalityöntekijä/Lastensuojelun työntekijä Oppilashuolto Perheneuvola Perheasiainneuvottelukeskus tai vastaava Poliisi	<p>Selvitä tehtävän luonne ja lähetä paikalle poliisipartio ja tarvittaessa sairaankuljetus.</p> <p>Anna tarvittava ensihoito.</p> <p>Puhuttele kummatkin osapuolet erikseen, hanki näyttö rikoksen selvittämiseksi.</p> <p>Harkitse tekijän kiinnioton mahdollisuus. Selvitä lähestymiskiellon mahdollisuus. Tee lastensuojeluilmoitus</p> <p>Kokoa perhettä tukeva verkosto yhteistyössä äidin kanssa.</p> <p>Sopikaa yhdessä perhettä tukevan yhteistyön muodot ja jakakaa tehtävät.</p>	Poliisi Sairaankuljetus Sosiaalitoimisto/Sosiaalipäivystys/sosiaalityöntekijä/ lastensuojelun työntekijä Kriisipalvelu Syyttäjä Koulun oppilashuolto Perheneuvola Perheasiain neuvottelukeskus tai vastaava

---

7. Kokemuksia kunnissa tehdystä työstä

- Forssan, Porvoon ja Vihdin hankkeet

F o r s s a n   s e u t u k u n t a

Forssan seutukunta muodostuu viidestä kunnasta: Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela ja Ypäjä. Forssan kaupungin osuus väestöstä on suurin. Seutukunnan kokonaisväestömäärä on noin 36 000 henkilöä, joille palveluita tarjotaan. Forssan kaupunki keskuskuntana muodostaa yhdessä muiden kuntien kanssa kiinteän työssäkäynti- ja asiointialueen.

Kuntien välinen yhteistyö on alueellisesti tiivistä. Palveluita on järjestetty seutukunnallisesti muun muassa terveydenhuollossa ja vapaassa sivistystoimessa sekä valtionhallinnon viranomaisten toimialue on seudullinen. Seutukunnallisesti on laadittu hyvinvointi- ja turvallisuusstrategia, jossa perheväkivaltatyön seudullinen malli nostettiin merkittäväksi toimenpiteeksi. Myös toimintaan ja palveluihin painottuneet päihde- ja huumestrategia, mielenterveystyön suunnitelma ja vanhustyön suunnitelma on laadittu seudullisesti. Yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma on tekeillä ja viranomaisyhteistyötä on useilla hallinnon aloilla. Näistä lähtökohdista oli luonnollista rakentaa myös perheväkivaltatyön toimintamalli seudullisesti.

Työryhmän kokoonpano ja toiminta

Terveydenhuollon kuntayhtymän sisäinen työryhmä ehdotti alueellisen työryhmän perustamista seudulle. Ehdotuksen mukaan sen tehtävänä olisi yhteisten toimintaohjeiden työstäminen sekä seudullinen perheväkivaltatyön koordinointi ja seudullisen toimintamallin luominen perheväkivaltatyöhön.

Alueellinen työ käynnistyi

Kuntayhtymän johtaja vei asian Forssan seudun aluekeskusohjelman alaisuudessa toimivaan perusturvallisuusvaliokuntaan. (Forssan seutu oli valittu yhdeksi aluekeskusohjelma-seuduksi vuonna 2001). Tähän valiokuntaan kuuluu muun muassa kuntien luottamusmiehiä, eri hallintoalojen johtavia virkamiehiä, terveydenhuollon kuntayhtymän edustus, Kellan edustaja, poliisi, työvoimahallinto ja kriminaalihuolto. Tätä kautta voitiin seutukunnan johtavat virkamiehet ja päättäjät sitouttaa ohjelmaan.

Perusturvallisuusvaliokunta nimesi seudullisen perheväkivaltatyön suunnittelutyöryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa järjestää koulutustilaisuuksia ja pohtia yhteistyömuotojen erilaisia vaihtoehtoja sekä kehittää seudullisia hoito- ja auttamismuotoja. Työryhmän yhtenä tavoitteena on tietoisuuden lisääminen perheväkivallasta. Ensimmäinen kokoon-tuminen oli vuoden 2003 keväällä.

Koulutus

Työryhmä laati ensimmäisen seudullisen koulutussuunnitelman. Se aloitettiin perheväkivallan tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta. Koulutusten järjestäminen seudullisesti kaikille sosiaali- ja terveydenhuollon, seurakunnan ja poliisitoimen henkilöstölle oli hyvä tapa edetä. Siellä eri ammattilaiset tapasivat toisiaan, joten tilaisuudet toimivat myös tutustumistilaisuuksina. Saadussa palautteessa on todettu muun muassa että ”väkivaltatyöhön perehtyminen ja siihen liittyvä koulutus on tarjonnut puitteet ja välineet työlle, ja koulutus antanut uudenlaista rohkeutta puhua väkivallasta asiakkaiden kanssa.”

Kokemusten mukaan koulutus edisti yhteistyötä. Se, että tähän hankkeeseen liittyen voitiin pitää yhteisiä koulutuspäiviä porvoolaisten ja vihtiläisten kanssa, toimi erilaisten kokemusten vaihtamisen tilaisuutena ja toisten kokemuksista oppimisena.

Yhteisiä koulutustilaisuuksia tullaan jatkamaan ja vuosittainen koulutussuunnitelma laaditaan kirjallisena. Painopistealueet vaihtuvat vuosittain.

Tiedotus

Hankkeen alussa työryhmä teki yhdessä paikallislehden kanssa tiedotussuunnitelman vuodelle 2004. Työryhmästä valittiin tiedotusvastaava. Lehdelle ehdotettiin valmista runkoa, miten aihetta voisi eri kirjoituksissa lähestyä. Sitä kautta päästiin hyvään yhteistyöhön, ja lehti sitoutui julkaisemaan neljän kirjoituksen sarjan vuoden aikana. Kirjoituksissa työryhmän jäsenet saivat tuoda esille toimialansa näkökulman perheväkivaltatyöhön. Uutisointi tapahtui hyvin näkyvällä tavalla viikonlopun numeroissa. Kirjoitussarjan viimeisessä osassa (23.1.05) oli mukana asiakasnäkökulma. Todellisen väkivaltaa kokeneen henkilön saaminen julkisuuteen on ollut erittäin hankalaa. Perheväkivallan takia apua hakeneet eivät ole olleet halukkaita tulemaan julkisuuteen edes nimettöminä peläten jotenkin paljastuvansa kirjoituksen perusteella.

Asiakkailta tulleen palautteen myötä voimme sanoa, että lehden välityksellä saatu tieto on rohkaissut yhteydenottoihin avun saamiseksi. Lehti ja paikallisradio kutsuttiin koulutustilaisuuksiin. Paikallisradio ei vastannut kutsuihimme. Kaikissa tilaisuuksissa lehtikään ei ole ollut mukana, mutta kokonaisuudessaan hankkeemme on saanut julkisuutta. Paikallislehti on uutisoinut perheväkivaltaa myös yleisellä tasolla ja kirjoituksia on ollut viimeisen vuoden aikana useita.

Sisäisestä tiedotuksesta ei oltu sovittu etukäteen, miten se hoidettaisiin. Sillä on kuitenkin keskeinen sija, jotta eri toimialat pysyisivät ajan tasalla. Tiedottaminen olisi voinut sujua paremmin ja helpommin, jos sen tavoitteet ja toimintatavat olisi määritelty tarkemmin hankkeen alussa.

Parempaan lopputulokseen olisimme voineet päästä sopimalla tiedotusvastaavasta myös sisäistä tiedotusta varten sekä miettimällä kohderyhmien avainhenkilöt, joiden kautta tieto välitettäisiin. Nykyajan tekniikkaa hyväksi käyttämällä voisi luoda sähköisen verkon kautta osoitteiston perheväkivaltatyön yhdyshenkilöistä, joiden kautta tieto kulkee reaaliajassa eteenpäin. Koska toimimme seudullisesti, työryhmämme jäsenet voisivat toimia oma kuntansa ”väkivalta-asiamiehenä”, joka pitäisi yhteyttä toimipisteisiin väkivaltatyö-

---

hön liittyvissä kysymyksissä, seuraisi valtakunnallista koulutusta ym. Sähköpostin käyttö on tehnyt sisäisen tiedotuksen helpommaksi. Eri toimijoiden ohjelmat tulee tietysti olla yhteensopivat, jotta liitetiedostot saadaan mutkattomasti perille. Tässä meillä on ollut jonkin verran ongelmia.

Työnohjaus

Koulutuksien lisäksi vahvistettiin henkilöstön osaamista ja jaksamista järjestämällä työnohjausta terapiatyöntekijöille (5 kertaa), Forssan sosiaalityöntekijöille (4 kertaa) ja terveydenhoitajille (2 kertaa). Työnohjauksessa käyneiltä olemme saaneet palautetta: ”Väkivalta työtä ei voi tehdä samalla otteella kuin terapiatyötä. Tähän liittyen työnohjaus on tarjonnut uudenlaisia välineitä. Työnohjaus jatkossakin on välttämätöntä.”

Jatkosta on sopimatta, miten rahoitus työnohjaukseen järjestetään, mutta on selvää, että sitä tarvitaan väkivaltatyössä yhtenä keinona työkyvyn ylläpidossa.

Ennaltaehkäisy ja varhainen auttaminen

Terveydenhuollon kuntayhtymän äitiys- ja lastenneuvoloissa on vuonna 2004 otettu käyttöön Sirkka Pertun kehittämä perheväkivallan seulontalomake. Kaikilta raskaana olevilta (noin 20 – 30 raskausviikkoa) ja äideiltä, joilla on noin puolen vuoden ikäinen lapsi, kysytään lomakkeen mukaiset asiat. Jos kyselyn perusteella ilmenee, että perheessä on väkivaltaa, asioista keskustellaan tarkemmin, ja perhe ohjataan tarvittaessa muiden palveluiden piiriin. Neuvola voi ottaa yhteyttä tarvittaessa lastensuojeluun. Jos työntekijälle syntyy huoli perheestä, mutta mitään vakavaa väkivaltaa ei ole vielä ollut, on vaikeampi määrittellä, mistä avusta perhe hyötyisi. Tarkemmat sopimukset näiden tilanteiden varalle on tekemättä. Lähinnä tällä hetkellä meillä on tarjolla turva-asunto, perheasiain neuvottelukeskukseen tarjotut palvelut, perheneuvola, psykiatrinen akuuttiryhmä, poliisin antamat palvelut toimivaltansa rajoissa sekä sosiaalitoimen palvelut. Työntekijän harkinnan mukaan asiakas tulee ohjata muiden viranomaisten luo. Tulevaisuudessa on sovittava tarkemmat toimintakäytännöt, jotta asiakas saisi mahdollisimman nopeasti tarvitsemansa avun.

Perhevalmennuksessa käsitellään perheväkivaltaa yhtenä aiheena kun puhutaan parisuhteesta ja vanhemmuudesta.

Tiedotuksen merkitys on keskeinen perheväkivallan ehkäisyssä. Olemme huomanneet jokaisen kirjoituksen jälkeen yhteydenottojen lisääntyvän. Asiakkaat ovat kertoneet, että kirjoituksen jälkeen väkivallasta on keskusteltu myös kotona enemmän. Olemme suunnitelleet paikallislehden kanssa yhteisiä palaverieja myös tulevaisuudessa. Tätä kautta voimme työryhmänä vaikuttaa uutisointiin.

Seutukunnallisissa suunnitelmissa näkyy perheväkivallan ehkäisy. Se on selkeä kannanotto johtavilta virkamiehiltä ja päättäjiltä, miten tärkeänä perheväkivallan ehkäisyä pidetään ja se antaa työntekijöille mahdollisuuden kehittää työtä. Käytännön toimintoihin siirtyminen vaatii aikaa. Tarvitaan lisää yleistä keskustelua ja asian esillä oloa esimerkiksi tiedotusvälineissä. Työryhmän jäsenillä on mahdollisuus huolehtia siitä, että asia ei unohdu oman alueen toimintasuunnitelmia tehtäessä.

Kouluissa ja päiväkodeissa tulee vahvistaa ennaltaehkäisyä. Terveystiedon oppitunteihin tulisi liittää yhtenä osana perheväkivallan käsittely. Päiväkodin vanhempainiltoihin tulee liittää säännöllisin väliajoin alustuksia perheväkivaltaa käsittelevistä aiheista. Työryhmän jäsenet voisivat toimia asiantuntijoina. Aihe tulisi ottaa esille myös päivähoitohenkilöstön ja vanhempien kahdenkeskisissä keskusteluissa samalla tavalla kuin seulonta tapahtuu äitiys- ja lastenneuvoloissa.

Ryhmätoiminta

Saamamme tieto ryhmätoiminnan aloittamisesta on ollut ristiriitaista. Meille on esitetty näkemyksiä siitä, että toiminnan alkuvaiheessa ei kannata aloittaa ryhmätoimintaa, vaan tulisi keskittyä yksilöapuun. Toisaalta ryhmätoiminnasta on saatu hyviä kokemuksia niillä paikkakunnilla, joissa tämä työmuoto on saatu käyntiin.

Ryhmätoiminnan aloittamista koskeva asia on edelleen kesken, samoin keskustelu siitä, kenelle mahdollisia ryhmiä tulisi tarjota ensimmäiseksi. Mahdollisuuksia löytää ryhmien vetäjiä on tutkittu. Useimpien tahojen mielestä toiminta on tarpeellista, mutta nykyisillä resursseilla toiminnan aloittaminen tuntuu mahdottomalta. Paikkakunnan pienuus aiheuttaa myös omia rajoituksiaan. Miten saadaan paikkakunnalla, jossa kaikki tuntevat toisensa, perheväkivallasta kärsineet henkilöt lähtemään ryhmässä puimaan asioitaan. Tämänhetkisenä ajatuksena meillä on vahvistaa yksilötyötä ja suunnata voimavaramme siihen. Ryhmätoiminnan aloittaminen tulee ajankohtaiseksi seuraavassa vaiheessa.

Miehille suunnattu apu

Miestyön sisällöstä on käyty myös keskustelua, ja yhteinen näkemys siitä on vasta hahmottumassa. Työryhmä päätti jatkaa pohdiskelua meille oikeanlaisesta tavasta lähteä tekemään miestyötä. Tällä hetkellä tutkitaan ajatusta järjestää miehille yksilötapaamisia. Mikä olisi oikea paikka, on vielä selvittämättä. Useat väkivallan tekijät ovat ns. tavallisia miehiä, joilla ei ole alkoholiongelmaa tai mielenterveysongelmia. Tällöin esimerkiksi A-klinikka ja psykiatrinen poliklinikka eivät välttämättä ole oikeita hoitopaikkoja Työntekijän saaminen miestyöhön ei ole vielä onnistunut, mutta neuvotteluja käydään koko ajan eri vaihtoehdoista. Miestyötä voisi luontevasti jatkossa kehittää osana perheasianneuvottelukeskuksen toimintaa, sillä siellä miesten kohtaamiselle on perinteitä (40 prosenttia asiakkaista on miehiä, mikä on paljon psykososiaalisissa palveluissa). Forssassa tarvittaisiin ehdottomasti toisen työntekijän palkkaamista. Tämä edellyttää yhteistyötä ja sitoutumista maksavien kuntien ja seurakuntien osalta. Tavoitteena on asian ratkaiseminen vuoden 2005 kevään aikana.

Suurin osa perheväkivallasta kohdistuu naisiin, mutta myös miehiin kohdistuvaa väkivaltaa esiintyy. Tämä osa perheväkivaltatyössä meillä on vielä vastauksia vailla.

Kirjalliset toimintaohjeet

Terveystiedon kuntasuostuksessa aloitettiin toimintaohjeen tekeminen vuoden 2003 lopulla. Se on kaikkien työntekijöiden saatavilla sähköisessä muodossa. Ohjeistossa löytyy linkki RAP (Raiskatun akuutti apu) – kansion sivuille netissä, samoin muita tärkeitä net-

---

tiosoitteita. Yhteisen toimintaohjeen lisäksi kaikilta terveydenhuollon kuntayhtymän toimipisteiltä pyydettiin tarkemmat ohjeet omaan työhön kirjallisena. On sovittu, että terveydenhuollon kuntayhtymän oma työryhmä päivittää yhteiset ohjeistot vuosittain, ja jokainen toimipiste huolehtii ohjeiston päivittämisestä samoin vuosittain. Tieto päivityksestä lähetetään myös työryhmän tietoon.

Yhteistyö

Väkivaltatyön koordinointi – Yhteistyö (väkivaltatyöryhmä) on ollut tärkeää, jopa työn edellytys, koska väkivaltatyötä tehdään monella eri taholla. Toisen työn ymmärrys on lisääntynyt. Vaikka jokainen työntekijä tekee väkivaltatyötä omalla persoonallaan, mikä näkyy väistämättä erilaisissa työtavoissa, avoimen keskustelun kautta voidaan tavoittaa yhteinen näkemys perheväkivaltatyöhön. Hankkeen aikana on syntynyt vähitellen jopa vilkasta keskustelua näistä kysymyksistä. Olemme huomanneet, että se on auttanut meitä luomaan yhteisiä tavoitteita.

Yhteistyöhön liittyy salassapidon problematiikka, ja yksin tekemisestä tinkiminen vaatii opettelua. Yleensä asiakkaalta saa luvan yhteistyöhön joko niin, että eri työntekijät tapaa- vat asiakkaan yhdessä (verkostotyö) tai niin, että asiakkaalta on saatu lupa neuvotella hänen asioistaan toisen tahon kanssa. Verkostotyön työmuotoa on käytetty jonkin verran muissa pulmatilanteissa, ja se toimii väkivaltatyössäkin, kunhan sen käyttöön harjaannutaan.

Perheessä, johon poliisi on saanut hälytyksen ja todennut tapahtuneen väkivaltaa, ja jossa on lapsia, poliisi laatii ja lähettää sosiaaliviranomaisille lastensuojeluilmoituksen. Perheväkivaltatapauksista, joissa ei ole lapsia osallisena, poliisi lähettää ilmoituksen sosiaaliviranomaisille. Poliisi aloittaa tapahtuman esitutkinnan ja voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon tekijälle jos uhri sitä hakee. Erityisin perustein, kuten silloin, kun henkilö ei itse voi hakea kieltoa esimerkiksi pelon takia, poliisi voi määrätä kiellon ilman pyyntöä. Poliisi neuvoo ja ohjaa uhrin muiden palveluiden piiriin.

Esitteet

Terveydenhuollon kuntayhtymässä laadittiin seutukunnallisesti ja kaikille toimialoille käytettäväksi tarkoitettu esite asiakkaille. Siinä on joitain keskeisiä asioita perheväkivaltasta sekä seudullisia ja valtakunnallisia yhteystietoja liittyen perheväkivaltatyöhön.

Tavoitteena on kuluvan vuoden keväällä valmistella esite, jossa tarkastellaan lapsen näkökulmasta perheväkivaltaa. Forssan ammatti-instituutin viestintälinjan kanssa on neuvoteltu mahdollisuudesta toteuttaa vanhemmille tarkoitettu esite opinnäytetyönä.

Ajatus siitä, että poliisilla on jaossa esitettä, jonka voisi antaa väkivallan tekijälle, ja jossa on yhteystiedot perheasiain neuvottelukeskukseen ja mahdolliselle miestyöntekijälle, ratkaistaan samalla kun saamme vahvistettua miestyötä.

Koulu mukaan

Opetusalan henkilöstön mukaan saaminen koulutuksiin on ollut hankalaa. Syynä ovat osittain ongelmat koulutuksista tiedottamisessa ja osittain koulun motivoimistyön vähyys. Tavalliselle riviopettajalle ei oikein aukea se, miten perheväkivaltatyö liittyy hänen arkiseen työhönsä. Yritimme saada mukaan pilottikoulua ja eräs koulu näytti vihreää valoa, mutta asian edetessä se alkoi jarrutella. Tässä kohdassa olisi ollut tärkeää, että meillä olisi ollut työryhmässämme mukana enemmän oppilashuollon edustajia, jotka olisivat voineet viedä tietoisuutta laajemmin kouluille. Nyt katseemme suuntautuvat meneillään olevaan oppilashuollon hankkeeseen, johon voisi liittää perheväkivaltatyöskentelymallin kehittämistä kouluille.

Resurssit

Perheväkivaltatyöhön on kiinnitetty huomiota Forssan seudulla kahtena viime vuotena. Hankerahoituksella olemme voineet järjestää seudullisia koulutuksia ja hankkia perheväkivaltatyöhön liittyvää kirjallisuutta paikkakunnalle. Työaikaa hankkeen rahoituksella olemme voineet käyttää niukasti.

Hankerahoituksen supistuttua alkuperäisestä suunnitelmasta jouduimme toimimaan oman työemme ohessa. Se on osoittautunut työlääksi. Ns. lähettilästyö on jäänyt hyvin vähälle. Sillä olisi ollut merkittävä arvo yhteistyön luomisessa sekä asian juurruttamisessa seudulle. Perheväkivaltatyön huomioiminen omassa työssä ja asian puheeksi ottaminen vaatii tukea. Lähettilästyöllä olisi voitu tätä tukea vahvistaa. Monet hyvät ideat ovat jääneet toteutumatta ja jopa unohtuneet, kun aika ei ole mahdollistanut niihin paneutumista.

Jatkorahoitus vuodelle 2005 on sovittu, mutta seuraavan vuoden rahoituksesta ei vielä ole tietoa. Perheväkivaltatyön alueellinen työryhmä jatkaa toimintaansa. Sen tehtävänä on edelleen järjestää seudullisia moniammatillisia koulutustilaisuuksia sekä huolehtia palveluiden kehittamisestä sekä uhreille että tekijöille. Tiedotus on yksi keskeinen työryhmän tehtävä.

Perheväkivaltatyö tarkoittaa monen viranomaisen yhteistyötä. Poliisi joutuu usein nopeasti tekemään päätöksiä kotihälytystilanteissa. Perheessä olevien ongelmien selvittelyyn tarvitaan muita tahoja poliisiin lisäksi. Näiden asioiden tehokas ja tarkoituksenmukainen hoito edellyttäisi päivystävän sosiaalityöntekijän saamista poliisiin työpariksi. Hänen toimenkuvaansa voisi liittää lisäksi nuorten rikos- ja henkilötutkintaan liittyvät tehtävät sekä poliisin määräämän väliaikaisen lähentymiskiellon käytännön asioiden järjestelyissä auttamisen. Sosiaalityöntekijän palkkaamisesta tulisi aloittaa neuvottelut vielä tämän vuoden aikana.

Työryhmässä ja väkivaltakoulutuksissa on noussut esille, että perheasiain neuvottelukeskusten asema perheväkivaltatyötä tekevänä tahona on merkittävä. Suuri osa väkivaltaperheistä on ns. tavallisia perheitä, jotka eivät käytä eivätkä tarvitse muita erityispalveluita kuten A-klinikan tai psykiatrian palveluja. Tällä hetkellä Forssan perheasiain neuvottelukeskuksessa on vain yksi virka. Näin ollen toiveet siitä, että eri viranomaistahot voisivat ohjata väkivallan uhreja ja tekijöitä yhteen toimipisteeseen hakemaan apua, eivät voi toteutua henkilökunnan puutteen vuoksi.

Lapsen asema perheessä, jossa on väkivaltaa, on otettava tarkasteluun. Ensisijainen auttamispaikka on perheneuvola. Yhteistyöstä perheasianneuvottelukeskukseen kanssa tulee sopia kirjallisesti, miten perhe saa kokonaisvaltaista apua.

P o r v o o

Porvoon kaupunki sijaitsee Itä-Uudellamaalla, noin 50 km Helsingistä itään. Asukkaita on noin 47 000, heistä 64 prosenttia on suomenkielisiä ja 33 prosenttia ruotsinkielisiä sekä kolmella prosentilla äidinkieli on jokin muu.

Porvoon kaupunginhallitus asetti syksyllä 2002 moniammatillisen ja poikkihallinnollisen pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän (PALVE-työryhmä) koordinoimaan työtä. Työryhmä aloitti toimintansa vuoden 2003 alussa. Aloite työryhmän asettamiseen lähti liikkeelle Mitta Täysi-hankkeen loppuvaiheessa. Hankkeen johtoryhmä kutsui koolle kaupungin naisvaltuutetut ja heille esitettiin vetoamus virallisen työryhmän asettamisesta. Tapaamisessa he päättivät tehdä valtuustoaloitteen. Aloite sai laajan kannatuksen ja kaupunginhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

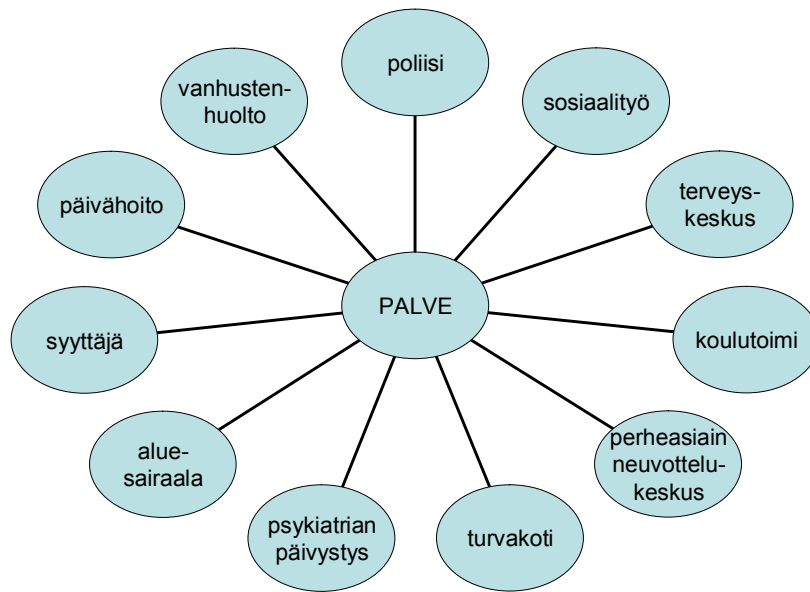
Väkivallan ehkäisytyölle on näin luotu rakenne. Kunta on nimeämällä työryhmän osoittanut vastuunsa palveluiden kehittämisessä ja järjestämisessä.

Pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö on yksi kuudesta painopistealueesta kaupungin turvallisuusohjelmassa vuosille 2003–2005.

Työryhmän asettamista valmisteltaessa pidettiin tärkeänä, että työryhmän jäsenet ovat oman sektorin johtotehtävissä olevia henkilöitä. Työryhmään nimettiin kaupungin puolelta sosiaalityön johtaja, turvakodin johtaja, päivähoidon johtaja, terveyskeskuksen johtava hoitaja, terveyskeskuksen lääkäriedustaja ja koulun edustajana oli ruotsinkielisen koulutoimen kuraattori. Työryhmään oli kutsuttu myös Porvoon sairaalan edustajat. Ryhmän jäseneksi tulivat lasten osaston ylilääkäri, psykiatrian päivystyspoliklinikan apulaisyliääkäri, poliisin ja syyttäjän edustajat sekä Porvoon seurakuntayhtymän perheasian neuvottelukeskukseen johtaja. Työryhmään kutsuttiin vuoden aikana myös vanhustenhuollon puolelta kaupungin kotihoidon johtaja. Työryhmän puheenjohtajaksi valittiin perheasiain neuvottelukeskukseen johtaja ja sihteeriksi turvakodin johtaja. Ryhmään kuuluu 13 jäsentä. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti noin kerran kuukaudessa. Työryhmästä käytetään lyhennettä Palve.

Palve-työryhmän tehtävä

Työryhmää nimettäessä oli ryhmän tehtäväksi annettu pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn kokonaissuunnitelman laatiminen (toimintaohjelma) ja toteutuksen seuranta, kohdennettujen palvelujen kehittäminen, yhteistyön koordinointi, alan koulutuksen järjestäminen ammattihenkilöstölle, tiedotuksesta huolehtiminen sekä asiantuntija-avun tarjoaminen organisaatioille.

Aika- ja henkilöstöresurssit

Työryhmää asetettaessa ei tehtävän suorittamiseen annettu lisää henkilöstöresursseja, vaan ajatuksena oli yhteistoiminta ja yhteisen vastuun jakaminen. Tehtävän laajuus on suuri haaste ja edellyttää toimivaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Työryhmän jäsenet ja muut toimijat toimivat työryhmässä ja siihen liittyvissä tehtävissä osana omaa työtään. Toimialojen sisällä on huomioitava verkostotyöhön tarvittava aika ja myös toiminnassa priorisoitava väkivallan ehkäisytyö. Kokemuksen saaminen siitä, että yhteisestä toiminnasta on hyötyä helpottaa myös yhteistyötä muilla alueilla.

Rahoitus

Toimintaan kuten esimerkiksi koulutuksen järjestämiseen, yhteisen työnohjauksen ja konsultaation tarjoamiseen ryhmien ohjaajille sekä tiedotusesitteiden tuottamiseen tarvitaan rahaa. Koska toiminta ylittää sektorirajat, niin se edellyttää, että työryhmän budjetti on erillisenä, eikä osana sektorin omaa budjettia. Vuosille 2003–2005 työryhmälle myönnettiin määrärahaa 7000 euroa/vuosi. Kunnalliset toimintaohjelmat väkivaltasektorilla hankkeesta saatiin kuntakohtaista kannusterahaa 3500 euroa. Edelleen on ratkaisematta miten jatkossa turvataan Palve-työryhmän toiminnan määrärahat.

Yhteistyö

Työryhmän jäsenistä noin puolet oli ollut Mitta Täysi – hankkeen johtoryhmän jäseniä ja siten väkivaltaongelma ja verkostomainen työskentelytapa olivat entuudestaan tuttua. Hankkeen aikana työntekijät olivat oppineet tuntemaan toisensa ja myös toistensa työn sisältöä. Yhdessä tekeminen ja yhteisen kielen löytäminen vei aikaa mutta edesauttoi yhteistyötä. Riittävä yhteinen näkemys väkivaltailmiöstä ja väkivallan määrittelystä oli ole-

---

massa, mikä mahdollisti joustavan yhteistyön. Ryhmä pääsi verrattain nopeasti työskentelyvaiheeseen.

Palve-työryhmän yksi vahvuus on, että toimialojen edustajat ovat onnistuneet viemään tietoa työntekijätasolle sekä motivoimaan että sitouttamaan työntekijät yhteiseen työhön. Ei riitä, että koordinoitutyöryhmässä on johtotehtävissä oleva henkilö, hänen on myös vietävä tieto eteenpäin kentällä oleville työntekijöille. Tämä on asia, jota on jatkuvasti tehtävä. Porvoon kokemuksen mukaan säännöllisesti järjestettävä yhteinen koulutus ylläpitää motivaatiota ja sitoutumista.

Työryhmän sisällä jaettiin vastuuta valitsemalla pienempiä työryhmiä eri tehtäviä varten kuten koulutusta, esitettä ja toimintaohjelmaa varten. Ryhmiin nimettiin myös Palve-työryhmän ulkopuolelta olevia henkilöitä. Tällä tavalla laajennettiin asiantuntemusta työntekijätasolle.

Verkostotyöskentelystä on koettu olevan selvää hyötyä omalle työlle ja se on myös kasvattanut luottamusta toisten tekemää työtä kohtaan.

Koulutus

Ammattihenkilöstön kouluttaminen on ollut keskeinen tavoite väkivallan ehkäisytyön kehittämisessä.

Yhteisen moniammatillisen koulutuksen tavoitteena on luoda yhteinen tietopohja pari- ja lähisuhdeväkivallasta ja siten yhteinen ymmärrys väkivaltailmiöstä. Koulutuksen tavoitteena on myös ollut sektorirajoja ylittävän yhteistyön kehittäminen. Koulutustilaisuuksissa on opittu tuntemaan eri toimijoiden työn sisältö ja toimintatavat.

Vuosien 1999–2004 välisenä aikana Porvoossa on järjestetty yhteisiä ja eri ammattikunnille suunnattuja koulutuksia yhteensä 34 tilaisuutta. Suurin osa koulutuksista on ollut koko päivän tai puolen päivän mittaisia. Koulutuksiin osallistujien määrä on ollut suuri yhteensä lähes 2000.

Koulutukset ovat olleet maksuttomia. Myös toimipisteiden sisäisessä koulutuksessa on käsitelty pari- ja lähisuhdeväkivaltaa.

Yleisen tietoisuuden lisääminen

Väestölle on yhteistyössä paikallisten tiedotusvälineiden kanssa annettu tietoa pari- ja lähisuhdeväkivallan mekanismeista ja seurauksista, rikoslainsäädännön muutoksista ja uusista paikallisista palveluista väkivallan osapuolille. Tämä perustuu vuonna 2000 pidettyyn neuvotteluun lehdistön ja radion päätoimittajien kanssa tiedottamisen merkityksestä projektin tukena.

Kirjallinen esite väestölle pari- ja lähisuhdeväkivallasta koettiin hyväksi.

Palveluiden ja yhteistyömallien kehittämien

Toimintamallit

Eri toimialoilla on ammatillista osaamista kehitetty luomalla pari- ja lähisuhdeväkivallan toimintamalleja. Monella työntekijällä ja toimijalla oli toivottomuuden tunne väkivaltaongelman ratkaisemisesta, koska toisen organisaation toimintaa ei tunnettu eikä siihen voitu vaikuttaa.

Toimintamallien tarkoituksena oli parantaa väkivallan osapuolien saamaa palvelua sekä luoda toimiva palveluketju.

Seulan käyttö äitiys- ja lastenneuvolassa

Porvoo osallistui parisuhdeväkivaltaseulonnan kehittämistä koskevaan tutkimukseen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Vuonna 2003 väkivaltaseula otettiin käyttöön äitiys- ja lastenneuvoloissa. Seulaa käytettiin sovittuna ajankohtina terveydenhoitajien vastaanotoilla. Neuvoloista tuli näin paikka, jossa pari- ja lähisuhdeväkivallasta kysytään kaikilta kävijöiltä ja jossa siitä voi puhua.

Parisuhdeväkivalta puheeksi perhevalmennuksen yhteydessä

Ennaltaehkäisevänä työnä on odottavien perheiden perhevalmennuksessa otettu puheeksi pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käytettiin apuna esitettä ”Puhutaan meistä – ajatuksia tasa-arvosta ja parisuhteesta.” Tilaisuuden vetäjänä on toiminut seurakunnan pappi tai perheasian neuvottelukunnan perheneuvoja.

Terveyskeskuksen ehkäisyneuvola ja seksuaalista väkivaltaa kokeneet

Porvoon palvelutarjonnassa todettiin, että seksuaalista väkivaltaa kokeneet tarvitsisivat oman auttamispaikan. Tähän liittyvä kehittämistoiminta aloitettiin yhteistyössä ehkäisyneuvolan ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen ry:n kanssa vuoden lopulla 2004.

Turvakodin toiminta

Turvakoti Nuttu on Porvoon kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen alaisuudessa toimiva yksikkö, joka on erikoistunut pari- ja lähisuhdeväkivallan aiheuttamien ongelmien käsittelyyn. Asiakaspaiikkoja turvakodissa on 8. Turvakoti ylläpitää myös kriisipaikkoja alle 18-vuotiaille tytöille. Vuonna 2002 aloitettiin uutena työmuotona tukiasunnon vuokraaminen turvakodin asukkaille.

Lastensuojelupäivystys turvakodin yhteydessä aloitettiin vuonna 2001. Yhteistyömallia kotihälytystilanteissa poliisin ja turvakodin välillä on kehitelty vuodesta 2002. Itä-Uudenmaan lastensuojelupäivystyshankkeen myötä on yhteistyön kehittäminen poliisin, sosiaalityön ja turvakodin välillä jatkunut. Sosiaalityöntekijä on aina tavattavissa arkisin kello 16–20 ja viikonloppuisin kello 16–24 välisen ajan. Muina aikoina turvakodin ohjaajat ottavat puheluita vastaan.

Poliisin, syyttäjän ja perheasiain neuvottelukeskukseen yhteistyösopimus

Yhteistyösopimus tehtiin vuoden 2000 lopulla. Pari- tai lähisuhteessa tehdyn rikosilmoituksen kuulustelun yhteydessä, poliisi antaa tietoa sekä tekijälle että uhrille perheasiain neuvottelukeskukseen tarjoamista palveluista väkivaltaongelmien yhteydessä. Poliisi lähettää myös kummankin osapuolen yhteistiedot heidän suostumuksellaan neuvottelukeskukseen. Mikäli osapuolet eivät ota yhteyttä neuvottelukeskukseen 7 vuorokauden kuluessa, niin neuvottelukeskuksesta otetaan yhteyttä molempiin osapuoliin. Molemmille tarjotaan omat keskusteluajat. Väkivaltaisesta käyttäytymisestäään eroon haluaville miehille tarjotaan 15 tapaamisen hoito-ohjelmaa joka sisältää yksilö- ja ryhmäkäyntejä. Hoidon toteutumisesta tai keskeyttämisestä lähetetään lausunto tutkinnan suorittaneelle poliisille. Väkivallan uhrille laaditaan henkilökohtainen hoitosuunnitelma. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksien mukaan omaa apua.

Ryhmätoiminta

Väkivallan eri osapuolille järjestetään säännöllisesti vuosittain vertaisryhmätoimintaa. Toimintaa koordinoi perheasiain neuvottelukeskus. Ryhmien ohjaajien yhteinen työnohjaus mahdollistaa ilmiön laajemman käsittelyn ja ymmärtämisen.

Miesten ryhmä – Keskusteluryhmä on tarkoitettu miehille, jotka haluavat lopettaa väkivaltaisen käyttäytymisensä perheessä.

Naisten avoin ryhmä – Ryhmän tavoitteena on murtaa salaisuus perheväkivallan ympärillä, saada vertaistukea muilta ryhmäläisiltä, kokea ryhmä turvallisena, saada myönteisiä kokemuksia ja vahvistaa itsetuntoa sekä löytää keinoja suojella itseään sekä lapsia. Ryhmä kokoontuu joka toinen viikko. Avoin ryhmä tarkoittaa, että ryhmään ei tarvitse ilmoittautua ja sinne saa tulla nimettömänä. Ryhmään voi tulla kerran tai useamman kerran.

Naisten suljettu ryhmä – Ryhmä on tarkoitettu niille jotka ovat kokeneet väkivaltaa omassa parisuhteessaan. Ryhmässä naiset voivat jakaa väkivallan kokemuksia ja selviytymiskeinoja. Tukiryhmässä keskitytetään tukemaan naisia kriisissä ja omaa elämää koskevilla päätöksillä. Kiinteään ryhmään osallistujat valitaan haastattelujen perusteella. Ryhmä kokoontuu viikoittain 10 kertaa. Ryhmän koko on vaihdellut 6-8 osallistujan.

Ryhmä seksuaalista väkivaltaa kokeneille – Ryhmä on tarkoitettu sekä naisille että miehille, jotka jossain elämänsä vaiheessa ovat kokeneet itseensä kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa.

Lasten ryhmä – Ryhmä on tarkoitettu lapsille, jotka perheessä näkevät ja kokevat väkivaltaa. Ryhmiin osallistumisen edellytyksenä on, että väkivalta perheessä on tavalla tai toisella päättynyt.

Turvallisuuskasvatus koulussa

Turvallisuuskasvatus -projekti lähti liikkeelle vuonna 2003 Porvoon suurimmassa ruotsinkielisessä peruskoulussa, luokissa 1-6. Oppia haettiin Kotkasta heillä käytössä olevasta turvakasvatusmallista. Kouluun perustettiin oma turvallisuusryhmä, johon kuuluu opetta-

---

ja, kuraattori ja terveydenhoitaja. Ryhmä suunnittelee ja koordinoi turvallisuuskasvatus-toimintaa.

Tulevaisuudessa tarvittavia toimenpiteitä

Toimintamallien kehittäminen käynnistyi vuonna 2000 ja on yhä jatkuvan kehittämisen kohteena erityisesti yhteensovittamisen osalta. Palveluketju ei ole vielä valmis. Palveluketjun toimivuuden arvioinnissa tarvitaan tutkimustietoa, jotta saadaan selville aukkokohtat ja ketjun heikkoudet. Tätä tutkimustietoa ei tällä hetkellä ole. Tavoitteena on saumaton palveluketjun kehittäminen pari- ja lähisuhdeväkivallan osapuolille. Toimintamallit puuttuvat vielä kouluilta, nuorisotyöstä, vanhustenhuollosta sekä maahanmuuttajatyöstä.

Eri toimialojen pari- ja lähisuhdetilastoinnin parantaminen ja yhdenmukaistaminen on tärkeää, jotta tietoja voidaan verrata ja saadaan kuva väkivallan yleisyydestä.

Kehittämishaasteina on yhä miten tavoittaa ja ohjata enemmän väkivaltaa käyttäviä miehiä avun piiriin, verkoston yhteistyön edelleen kehittäminen ja ryhmien sisällön arviointi ja kehittäminen.

Pariterapiaa väkivallan päätyttyä yhdessä jatkaville

Hoidon jatkuvuus on pari- ja lähisuhdeväkivallan uhrin ja tekijän hoidon kannalta merkityksellistä, koska eri vaiheissa tarvitaan erilaisia auttamismenetelmiä moneltakin eriauttajalta. Tiedämme myös, että moni jatkaa parisuhteessa elämistä senkin jälkeen kun vain jompikumpi on hakenut apua väkivallan lopettamiseen. Porvoon perheasiain neuvottelukeskuksessa on sovellettu suomalaiseen käytäntöön pariterapiaohjelmaa erään amerikkalaisen mallin mukaan niille pareille, joiden elämästä väkivalta on loppunut ja jotka haluavat jatkaa parisuhdettaan turvallisesti. Tunnusmaista tälle mallille on sen täsmällinen kohdentuminen väkivaltaan ja turvallisuuteen. Parien hoito-ohjelman käyttö edellyttää, että molemmat osapuolet ovat hakeneet apua itselleen. Hoito-ohjelman käyttöönotto ei ole mutkatonta. Se vaatii jo olemassa olevien käytäntöjen tarkistamista ja monien yksityiskohtien soveltamista paikalliseen toimintaympäristöön sekä käytössä oleviin resursseihin.

V i h d i

Vihdin kunta on pinta-alaltaan laaja haja-asutuskunta, jossa välimatkat ovat pitkät ja palvelut on keskitetty kahteen eri pisteeseen; Nummelaan ja Vihdin kirkonkylälle. Vihdissä asuu noin 25 000 asukasta ja se on muuttovoittokunta (kasvuprosentti 2,5 %), johon muuttaa paljon lapsiperheitä.

Palvelujen kehittämiseksi Vihdin kunnan perusturvakeskus päätti hakea avustusta keväällä 2003 Etelä-Suomen lääninhallitukselta lasten- ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Avustusta myönnettiin 27 250 euroa (kunnan omarahoitusosuus oli 27 250 euroa) hankkeelle Pintaa syvemmälle – Väkivaltatyö osaksi lasten- ja nuorten syrjäytymisuhan torjuntaa 1.5.2003- 31.12.2004. Hanke käynnistyi syksyllä 2003 ja kunta hankki asiantuntijan, joka hoiti kokeiluun liittyviä kysymyksiä, koulutusta ja käytännön järjestelyjä.

Tavoitteet

Hankkeen avulla pyrittiin ehkäisemään syrjäytymistä katkaisemalla väkivallan siirtymisen sukupolvelta toiselle ja ehkäisemään väkivallan aiheuttamien negatiivisten seurausten vaikutuksia lasten ja nuorten kehitykseen. Lapsuudessa ja nuoruudessa koettu väkivalta on suuri riskitekijä, joka voi johtaa syrjäytymiseen. Työssä pyrittiin ottamaan huomioon koko perhe.

Tavoitteena oli tarjota peruskoulutus kaikille sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, nuorisotoimen, kriisityön, eri projektien, seurakunnan sekä tarpeen mukaan poliisin ja syyttäjälaitoksen henkilöstölle.

Hankkeen tavoitteena oli luoda Vihtiin saumaton palveluketju pari- ja lähisuhdeväkivaltilanteiden ehkäisemiseksi ja katkaisemiseksi. Palvelumallin tavoitteena oli kaikki osapuolet huomioiva auttamisprosessi, joka sisältää kriisivaiheen työskentelyn, terapeuttisen jatkohoidon, terapeuttiset ryhmät väkivallan tekijöille, uhreille (myös lapset), sekä väkivallan tunnistamisen peruspalveluissa esimerkiksi sosiaalityö, terveydenhuollon päivystyspalvelut, päivähoido, koulu- ja nuorisotoimi. Tavoitteena oli laatia ohjeistus kunnan kaikille viranomaisille ja muille toimijoille perheväkivallan tunnistamisesta, väliintuloista ja jatkohoidon koordinoimisen varmistamisesta.

Rakenteellinen toteutustapa:

- 1) hankkeesta tiedottaminen ja yhteinen suunnittelukokous ja ohjausryhmän asettaminen (kevät 2003)
- 2) koulutustilaisuudet kunnan eri toimijoille (syksy 2003, kevät ja syksy 2004)
- 3) auttamisprosessin ja sovittujen osa-alueiden toteuttaminen kunnan eri palvelupisteissä, ryhmätoiminnot ja arviointi sekä ohjeistuksen lopullinen laatiminen saatujen kokemusten perusteella (kevät ja syksy 2004, kevät 2005)

Hankkeen toteutusta ohjaavat perusajatukset

Hankkeen strategiaksi valittiin kokonaisvaltainen ja laaja lähestymistapa, jossa uskotaan, että väkivallan todellinen ehkäisytyö pitää juurruttaa jokaisen sektorin työntekijöiden perusvalmiuksiin ja osaksi jokapäiväistä työtä. Siihen kuuluvat välitön puuttuminen ja puheeksiotto, jos perheessä ilmenee ristiriitoja. Ideologisenä lähestymistapana pidetään sitä, ettei kyseessä tarvitse olla vielä fyysistä väkivaltaa, vaan puuttumisen mittarina tulee olla perheen sisällä ilmenneet ristiriidat. Lukuisten tutkimusten perusteella pari- ja lähisuhdeväkivallan dynamiikasta tiedetään, että jatkuessaan väkivaltilanteet lisääntyvät ja raaisuttavat. Usein väkivallan lähtökohtana ovat perheenjäsenten kiristyneet välit ja ristiriidat, jotka selvittämättöminä johtavat vuosien kuluessa väkivallan käyttämiseen. Tärkeänä periaatteena pidettiin myös sitä, että väkivaltaa ei koskaan hyväksytä, olipa sen tekijä mies, nainen, tyttö tai poika.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä pidettiin tärkeänä, että henkilökunta sai perustietoa väkivaltailmiöstä ja sen tunnistamisesta. Jokaisen sektorin edustajat ovat peruskoulutuksessa saaneet laajasti tietoa pari- ja lähisuhdeväkivallasta ilmiönä, sen dynamiikasta ja erityispiirteistä. Koulutuksissa on käsitelty myös vanhuksiin ja vammaisiin koh-

---

distuvaa väkivaltaa lähisuhteissa. Erityisenä painotuksena on pidetty lapsia ja nuoria, joihin eri teemat on kytketty. Erityishoitoa tarjoavat toimipisteet tarvitsevat myös koulutusta, konsultaatiota ja työnohjausta väkivallan tekijöiden ja uhrien kanssa työskentelystä. Myös eri sektoreiden johto tarvitsee koulutusta ymmärtääkseen väkivallan aiheuttamien fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten ja taloudellisten seurausten vaikutukset. Esimiesten koulutus on tärkeää, jotta he voivat omalla toiminnallaan antaa alaisilleen oikeutuksen tehdä väkivallan ehkäisytyötä osana jokapäiväistä työtä eri toimipisteissä. Eri sektoreiden esimiehet ja kunnan johto pyrittiin sitouttamaan kokeiluun. Erityisen tärkeänä pidettiin luottamus- henkilöiden sitouttamista.

Pintaa syvemmälle väkivallan ehkäisytyö osaksi lasten ja nuorten syrjäytymisuhan torjuntaa - hanke toteutettiin olemassa olevien resurssien pohjalta, jolloin hyviksi havaitut toimintamallit jäävät pysyviksi. Hankkeen saama ulkopuolinen rahoitus käytettiin pääasiassa koulutustilaisuuksien järjestämiseen.

Hankkeen käynnistämisen ja toteuttamisen prosessi

Vaihe 1: Asian nostaminen yleiseen keskusteluun

- Käytännön tilanteista noussut huoli perheiden selviytymisestä väkivaltaan liittyvissä tilanteissa, huoli lapsista, työntekijöiden kokema voimattomuus
- Tiedotusvälineiden käyttäminen väkivaltaan liittyvissä kysymyksissä ja väkivallan seurausten esiin tuominen, esille myös erityisesti jonkin sektorin havaitsemat puutteet palveluissa ja työskentelytavoissa

Vaihe 2: Eri sektoreiden johdon kiinnostuksen herättäminen

- Asiasta kiinnostuneen paikallisen toimijan etsiminen
- Aloitteen tekeminen väkivallan ehkäisytyön käynnistämisestä sektorille, jolla katsotaan olevan mahdollisuuksia ehkäistä ongelmaa (edelleen ”herättely” vaihetta)

Vaihe 3: Vastuuhenkilön etsiminen paikallisista toimijoista

- Paikallisten toimijoiden kartoittaminen (kokemus, tieto, motivaatio ja uskottavuus oleellista)
- Jos paikallisista toimijoista ei löydy sopivia henkilöitä, kartoitetaan valtakunnallisella tasolla toimivat asiantuntijat, jotka toimivat ”virkansa” puolesta ja voivat konsultoida paikallista tahoa (usein nämä virkamiehet ovat käytettävissä ilman palkkiota)
- Avun pyytäminen hankkeen suunnitteluun ja rahoitukseen

Vaihe 4: Hanketyöskentely

- Eri sektoreiden johdon sitouttaminen hankkeeseen
- Koulutussisältöjen suunnittelu ja aikataulutus (mittatilaustyönä eri sektoreille)
- Tiedottaminen
- Paikalliset koulutustilaisuudet
- Erikoistumiskoulutukset, joissa käytetään ulkopuolisia asiantuntijoita
- **Uusien toimintamallien käyttöönotto rinnakkain eri sektoreiden koulutusten kanssa.** Vihdissä otettiin käyttöön esimerkiksi seulontamenetelmä äitiys – ja lastenneuvoloissa sekä 3 – 4 luokan oppilaille tehdyssä terveystarkastuksissa. Perhevalmennuksessa alettiin käsitellä ”tasavertainen parisuhde” aihetta. Terveyskeskuksessa käynnistettiin valmistelut pahoinpitelykaavakkeen käyttöönottamiseksi dokumentoinnin parantamiseksi.

-
- **Pari – ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy tulee saada mukaan mahdollisimman moniin kunnan tekemiin virallisiin suunnitelmiin.** Vihdissä se on sisällytetty lapsi – ja perhepoliittiseen ohjelmaan ja sen osaan ”turvallisuus kotona” sekä perusturvan kehittämisohjelmaan.
  - **Aloitteet kunnassa toimivien projektien liittämiseksi osaksi hanketta ja synergian hyödyntämiseksi.** Vihdissä kriisikeskushanke liitettiin osaksi väkivallan ehkäisytyötä vastaamaan akuuttiapua. Nuorten kuntoutuskokeilu on osana ennaltaehkäisyä ja traumatyötä. Asumisen tukitoiminta – projekti sekä siihen liittyvän rakennushankkeen suunnitteluosastoon rakennetaan kaksi kriisi/turva-asuntoa sekä yksi välivaiheasunto koska kunnassa ei ole omaa turvakotia.

Vaihe 5: Kohti virallista ja ohjeistettua toimintamallia

- **Jokaisella sektorilla aloitetaan toimintaohjeiden laadinta.** Vihdissä tässä vaiheessa käytettiin ulkopuolista asiantuntijaa koulutustilaisuuksissa.
- **Kun toimintaohjeet on saatu valmiiksi, aloitetaan valmistelu asian viemiseksi luottamusmiehille ja valtuustoon.** Turvallisuussuunnitelman tai kunnan väkivallan ehkäisystrategian eteenpäin viemiseksi on yhteistyö poliisin kanssa tärkeää.

Vaihe 6: Palvelujen porrastus ja kehittäminen

- **Roolit ja vastualueet sovitaan.** Vihdissä ennaltaehkäisy: esimerkiksi neuvolat ja päivähoidot, tunnistaminen, puheeksiottaminen, väliintulo ja ohjaaminen muihin palveluihin. Akuuttiavusta vastaavat terveyskeskus ja kriisikeskus. Uhrille tarjottavista palveluista vastaavat psykiatrian poliklinikka ja perheneuvola. Perheneuvola tarjoaa palveluita sekä väkivallantekijälle että lapsille. Pariskunnat ohjataan perheasiain neuvottelukeskukseen.
- Valmisteleva työ aloitetaan ryhmämuotoisten hoitojen käynnistämiseksi (naiset, miehet, lapset).
- **Uusien rahoitusmahdollisuuksien etsiminen.** Vihdissä työ jatkuu joka tapauksessa osana perustyötä, mutta ulkopuolinen rahoitus nopeuttaisi prosessia.
- **Uuden hankkeen hakeminen palvelujen kehittämiseksi.** Vihdissä haettiin uutta hanketta vuodelle 2005: Pintaa syvemmälle - palvelujen kehittämishanke.
- Koulutuksen, asian esillä olon ja prosessoinnin kautta pari – ja lähisuhdeväkivallan ehkäisystä on tullut osa perustyötä.

Vaihe 7: Arviointi ja raportointi

- Kootaan hyviksi havaitut ja edelleen kehittämistä vaativat toimintamallit
- Valmistellaan aloite valtuustolle pysyvän ohjausryhmän asettamisesta ja ohjelman laatimisesta
- Työ jatkuu.

---

8. Tulevaisuuden painopistealueita

Työ pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi vaatii jokaisen toimijan ja toimintatason kunnallista ja seutukunnallista yhteistyötä. Sitoutuminen tähän työhön tarkoittaa sitä, että pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ei vähätellä ja siihen puututaan välittömästi. Väkivallan vähentäminen ja ehkäisy tulisi juurruttaa luonnolliseksi osaksi kaikkien toimintayksiköiden tavoitteita ja käytännön työtä.

Tulevaisuuden painopistealueita ovat ehkäisevän työn tehostaminen lasten ja nuorten parissa, asennekasvatuksen toteuttaminen sekä ihmisoikeusopetuksen ja turvakasvatuksen kehittäminen. Puheeksi ottamisen valmiuksia ja rauhanomaisia riitojen ratkaisukeinoja tulisi opetella kaikissa ikävaiheissa. Kehitettävien väkivallan katkaisuhjelmien liittäminen rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään tulee tukemaan väkivallan ehkäisytyötä. Erityisen haasteen väkivallan ehkäisytyölle tuo väestön ikääntymisen myötä vanhusten turvallisuusohjelmien suunnittelu ja toteutus.

Kenelle lyönnit kuuluvat –opas on työväline kunnille ja seutukunnille pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi; niin työn alkutaipaleella kuin jo käynnistyneen toiminnan edelleen kehittämiseen. Oppaaseen kootut esimerkit ja kokemukset on tarkoitettu vapaasti sovellettaviksi malleiksi käytännön ongelmatilanteisiin. Opas on tarkoitettu ennen kaikkea rohkaisuksi välittömään liikkeellelähtöön pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevään työhön. Lyönnit kuuluvat kaikille!

Lähteet

Heiskanen & Piispa. Usko, toivo, hakkaus: kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus, tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Oikeus 1998:12.

Heiskanen & Piispa. Väkivallan kustannukset kunnassa. Viranomaisten arviointiin perustuva tapaustutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen kustannuksista Hämeenlinnassa vuonna 2001. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2002:6

Jäppinen Olli & Ewalds Helena. Mitta Täysi- Mättet Rågat – pariterapiaa väkivaltaa kokeneille pareille. Perheterapia 2/2003

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy Porvoossa 1999-2002. Mitta Täysi-Mättet Rågat. 2003, Porvoon kaupunki.

Puhutaan meistä – ajatuksia tasa-arvosta ja parisuhteesta. Esite. Stakes 2002

Perttu Sirkka. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:6

Perttu S, Mononen-Mikkilä P, Särkkälä P & Rauhala R. Päänavaus selviytymiseen. Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. Naisten kulttuuriyhdistys. Aineiston voi kopioida osoitteesta: www.vakivalta.net Helsinki 1999

RAP- kansio, raiskatun akuutti apu. Seksuaalista väkivaltaa kokeneen tutkimus ja hoito terveydenhuollon toimipisteissä. Aineiston voi kopioida osoitteesta: www.vaestoliitto.fi, www.tukinainen.fi

Rautava Marie, Perttu Sirkka (toim.) Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Stakes, Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998-2002. Helsinki 2002

Tilastokeskus, kuolemansyytilastot 1996-2003

Muuta kirjallisuutta

Arnkil Tom Erik, Eriksson Esa, Arnkil Robert. Palvelujen dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Raportteja 253, Stakes 2002.

Duvfa Virpi. Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Ensi- ja turvakotien julkaisu 25. Helsinki 2001

Elämä ilman pelkoa. Keinoja kouluille puuttua pari- ja lähisuhdeväkivaltaan. Stakes. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998-2002

Husso Marita. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino. Jyväskylä 2003

Jos joudut rikoksen uhriksi. Esite. Oikeus-, sisäasiain- ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2/2003

Kirkot sanovat ei naisiin kohdistuvalle väkivallalle. Toimintaohje kirkkoille. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisu. Helsinki 2004

Kyllönen-Saarnio Eija, Nurmi Reet. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Käsikirjoitus. Helsinki 2004

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti Etelä-Suomen läänissä 1998 – 2002. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisu 2002.

Niemi-Kiesiläinen Johanna. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. WSOY. 2004

Nyqvist Leo. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Julkaisu 28. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki 2001

Oranen Mikko (toim.). Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Julkaisu 30. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki 2001.

Ojuri Auli. Väkivalta naisen elämän varjona – tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäntilasta ja selviytymisestä. Acta Universitatis Lapponiensis 77, Lapin yliopisto. Rovaniemi 2004

Paavilainen Eija, Pösö Tarja. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. WSOY, 2003.

Perttu Sirkka. Perheväkivalta auttamistyössä. Opas ammattihenkilöstölle. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 21. Helsinki 1999

Rautava Marie, Perttu Sirkka. (toim.) Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökulmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn. Stakes, Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998-2002. 2001.

Usko, toivo, apu. Naisiin kohdistuva väkivalta. Etelä-Suomen läänin kunnille osoitettu palvelukysely 1998. Etelä-Suomen lääninhallitus.

Usko, toivo, apu. Naisiin kohdistuva väkivalta. Etelä-Suomen läänin kunnille osoitettu palvelukysely 2002. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998-2002, Uudenmaan alueellinen asiantuntijaverkosto.

Tietoa internetistä

www.poliisi.fi

www.rikosentorjunta.fi

www.rikosuhripaivystys.fi

www.stakes.fi/hyvinvointi/verk/menetelmat

www.stm.fi

www.tukinainen.fi

www.vn.fi

www.vakivalta.net

Liitteet

”Sudenkuoppia” pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä Petteri Sveins

Väkivalta ilmiönä aiheuttaa kuntatasolla samanlaisia vaikutuksia kuin se aiheuttaa yksilön ja perheen tasolla. Sama ilmiö toistuu myös koko yhteiskunnan tasolla sekä globaalisti. Voidaan puhua isomorfiasta, joka toistaa itseään kaikilla toiminnan ja ajattelun tasoilla väkivallan uhrien ja tekijöiden, ammattilaisten, poliitikkojen ja päättäjien keskuudessa. Ilmiöön voidaan katsoa liittyväksi väärää vallan käyttöä, syylistämistä, kilpailua, kieltämistä, vähättelyä ja vastuun pakoilua. Väkivallan ehkäiseminen ja palvelujen kehittäminen kunnissa vaatii kaikkien äänen kuulemistä, toisten mielipiteiden kunnioittamista ja huomioonottamista sekä yhteiseen tavoitteeseen pyrkimistä.

- Väärä vallan käyttö** voidaan käsittää toimintana, jossa yksi taho tai toimija sanelee toiminnan periaatteet tai käytännöt. Toiminnan suunnittelussa ei ehkä riittävästi oteta huomioon muiden tahojen mielipiteitä, kaikkien ääni ei kuulu. Usein raha otetaan määräväksi tekijäksi, kehittämispäivän päätteeksi valtaa omaava henkilö voi todeta, että: "Ideanne olivat hyviä, mutta meillä ei ole rahaa toteuttaa niitä".
Miten toimia: Hankkeiden suunnittelun pohjaksi on hankittava riittävästi faktatietoa, jotta hankkeen käynnistäminen ja toteuttaminen voidaan perustella. Toimiva tapa käynnistää hanke on esimerkiksi ennakointidialogin käyttäminen, jotta kaikkien osapuolten ”äänet” saadaan kuuluviin. Myös asiakkaiden osallistuminen olisi suotavaa, jotta johto kuulee myös heidän mielipiteitä.
- Syylistäminen** ei auta ketään, mutta se on yleistä puhuttaessa väkivallasta. Usein väkivallan ehkäisystrategioista puhuminen johtaa negatiiviseen syyttelyn kehään, jolloin ajaututaan syyttelemään eri tahojen osapuolia niistä toiminnoista, jotka eivät ehkä toimi. Käytännön esimerkkinä voidaan pitää tilannetta, jossa sosiaalitoimi syylistää poliisia: "Kyllähän me auttaisimme näitä ihmisiä, mutta kun poliisi ei tee mitään".
Miten toimia: Lähtökohtana tulisi pitää sitä näkökantaa, että ongelma näyttäytyy eri tavoin riippuen siitä missä asemassa ja kohdassa auttamisketjua toimitaan. Varmasti jokaisella sektorilla on omat vaikeutensa ja virheitä sattuu kaikille. Olisi kuitenkin hyödyllisempää huomata toimivat yhteistyökuviot ja kehittää niitä edelleen kuin keskittyä ongelmiin. Uskoessamme, että jokainen tekee parhaansa, saadaan aikaan positiivinen noste.
- Kilpailu** eri toimipisteiden ja projektien välillä voi estää todellisen yhteistyön syntymisen. Projektit ja eri toimipisteet kilpailevat kuitenkin usein samoista resursseista, jolloin kilpailu voi vaikeuttaa väkivallan ehkäisytoimintaa. Syntyy tilanne, jossa kilpaillaan kenen hoito- tai toimintamallimalli on paras. Ikävä kyllä usein toimitaan periaatteella: "Me osaamme nämä hommat, noiden muiden mallit ovat täyttä potaskaa". Tällöin unohtuu se tosiasia, että ei voi olla yhtä ja ainoa oikeaa mallia, jokaisessa on jotain hyvää ja hyödyntäessämme näitä kokemuksia voimme oppia toisiltamme, jolloin osaamisemme siirtyy asiakkaiden käyttöön.

Miten toimia: Väkivallan ehkäisytoiminnassa kaikilla tasoilla on pyrittävä pitämään pää kylmänä ja sydän lämpimänä. Työskentelyä tulisi ohjata tärkein seikka: asiakkaan hyvinvointi. Liian usein unohdetaan miksi työtä tehdään, asiakkaiden auttaminen on oltava lähtökohtana.

4. **Kieltäminen ja vähättely** sisältyvät kaikkiin niihin perusteluihin, joissa väkivallan olemassaolo kielletään. Käytännössä se näkyy esimerkiksi lauseissa: "Meidän kunnassa ei ole niin paljon väkivaltaa, että tarvitsisimme sitä varten mitään erityisiä toimenpiteitä, turvakotia tai työntekijöitä, jotka voisivat käyttää työaikaansa väkivallan ehkäisytyöhön".

Miten toimia: On olemassa useita tutkimuksia, jotka osoittavat kiistattomasti väkivallan olevan yksi suurimmista kansanterveydellisistä ongelmista. Hankkeen käynnistämismuutoksissa olisi hyvä käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita, jotka voivat osoittaa väkivallan ehkäisytyön tarpeet ja toteuttamistavat. "Kukaan ei ole profeetta omalla maallaan".

5. **Tiedontorjunta**, joka ilmenee haluttomuutena osallistua parisuhdeväkivaltaa käsitteleviin koulutustapahtumiin ja omien asenteiden uudelleen arviointiin sekä uusien näkökulmien huomioimiseen asiakkaiden auttamisprosessissa.

Miten toimia: Ammattihenkilöstö tulee velvoittaa osallistumaan väkivaltaa käsitteleviin koulutustapahtumiin, riippumatta ammattilaisten henkilökohtaisesta asennoitumisesta. Perusvalmiuksien hallitseminen voidaan katsoa edellytykseksi toimia kyseisissä perustehtävissä.

6. **Vastuun pakoilu** on myös yleinen tapa välttää tehokkaasti väkivallan uhrien ja tekijöiden auttamispalvelujen kehittäminen. Saattaa olla, ettei kunnasta löydy tahoa kenelle asia kuuluisi. Vastuun pakoilu ilmenee myös toimintana, jossa halutaan, että joku muu hoitaisi ongelman. Ongelma ja sen syyt ovat jossakin muualla, ongelma ulkoistetaan, eikä ryhdytä miettimään mitä minä ja meidän toimipiste voisimme tehdä ongelman ratkaisemiseksi. Jopa hyvin "pienet" toimenpiteet voivat pelastaa ihmishenkiä.

Miten toimia: Kunnan velvollisuutena on osoittaa vastuutaho, joka hoitaa väkivaltaan liittyviä kysymyksiä. Tehtävään olisi hyvä nimetä vastuuhenkilö, joka koordinoi, kehittää ja arvioi tarvittavia toimenpiteitä.

7. **Yksinäisyys ja voimattomuus** ovat myös hyvin yleisiä tunteita väkivaltatyössä. Ammattilaiset kohtaavat usein työssään väkivallan kanssa avuttomuuden tunteita. Jos työntekijä kysyy asiakkaalta väkivallasta ja vastaus on myöntävä voi työntekijä kokea, että hän joutuu yksin hoitamaan koko tilanteen alusta loppuun. Tämä aiheuttaa väsymystä ja uupumusta.

Miten toimia: Toivottomuutta voidaan ehkäistä tehokkaasti moniammatillisella työotteella ja työnohjauksella. Auttamisprosessi tulee jakaa selkeisiin osa-alueisiin, jossa jokainen toimija tietää roolinsa, vastuut ja velvollisuudet. Koordinoitu moniammatillinen yhteistyö edellyttää selkeää toiminnan ohjeistusta kaikilla sektoreilla, näin voidaan ehkäistä liian suuren työmäärän kasautuminen yksittäiselle toimijataholle.

-
8. **Traumatisoituminen** ammatillisessa yhteistoiminnassa aiheuttaa samanlaisia oireita, kuin henkilökohtaisessa elämässäkin. Henkilöt, jotka esimerkiksi ovat käynnistäneet väkivallan uhrien määrätietoisen huomioonottamisen auttamisprosesseissa, saatetaan leimata henkilöiksi, joilla on varmasti omakohtaisia kokemuksia väkivallasta tai, että he ovat esimerkiksi miesvihaajia tai feministejä. Kommentit voivat olla halventavia, nöyryyttäviä tai vähätteleviä ja ne voivat aiheuttaa samanlaatuisia oireita kuin väkivalta parisuhteessa aiheuttaa väkivallan uhrille.

Miten toimia: Väkivaltaan liittyvä työ rasittaa erityisen paljon ammattihenkilöstöä. Uhrien ja tekijöiden auttaminen on aina ammatillinen ääritilanne, joka voi aiheuttaa sijaistraumatisoitumisen. Tämän johdosta henkilökunnan riittävästä työnohjauksesta ja tilanteiden jälkipuinnista on huolehdittava, jotta voidaan estää työntekijöiden loppuun palaminen.

Hankekuntien yhteystiedot

Forssan seutukunnan yhdyshenkilöt:

Osastonhoitaja Arja Heittola

Forssan seudun terveydenhuollon ky, PL 42 30101 FORSSA
puh. 03 4191 2220, arja.heittola@fstky.fi

Psykologi Anna-Maria Silfvenius – Pura

Forssan seudun terveydenhuollon ky, PL 42, 30101 FORSSA
puh.03 4191 3666, anna-maria.silfvenius-pura@fstky.fi

Porvoon yhdyshenkilö:

Perheasiain neuvottelukeskukseen johtaja Helena Ewalds

Rauhankatu 26 B, 06100 PORVOO

puh. 050 523 4563, helena.ewalds@kolumbus.fi

Vihdin yhdyshenkilö:

Väkivallan erityisasiantuntija Petteri Sveins

Vihdin perheneuvola, Vihdintie 30 A, 03100 NUMMELA

puh. 050 328 5695, petteri.sveins@vihti.fi

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN OPPAITA
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS HANDBÖCKER
HANDBOOKS OF THE MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH
ISSN 1236-116X

- 2005: 1   Palveluseteli. Käyttöopas kotipalveluun.
ISBN 952-00-1622-8
ISBN 952-00-1623-6 (PDF)
- 2   Servicesedeln. Användarinstruktioner för hemservice.
ISBN 952-00-1624-4
ISBN 952-00-1625-2 (PDF)
- 3   Merimiehen lääkärintarkastusohjeet.
ISBN 952-00-1638-4
ISBN 952-00-1639-2 (PDF)
- 4   Anvisningar för läkarundervisningsökning av sjöman.
ISBN 952-00-1640-6
ISBN 952-00-1641-4 (PDF)
- 5   Yhtenäiset kiirettömän hoidon perusteet.
ISBN 952-00-1654-6
ISBN 952-00-1655-4 (PDF)
- 6   Enhetliga grunder för icke-brådskande vård.
ISBN 952-00-1656-2
ISBN 952-00-1657-0 (PDF)
- 7   Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Vem angår våldet? Kommunens handbok om förebyggande av våld i par- och närrelationer. Toim. Helena Ewalds.
ISBN 952-00-1658-9
ISBN 952-00-1659-7 (PDF)